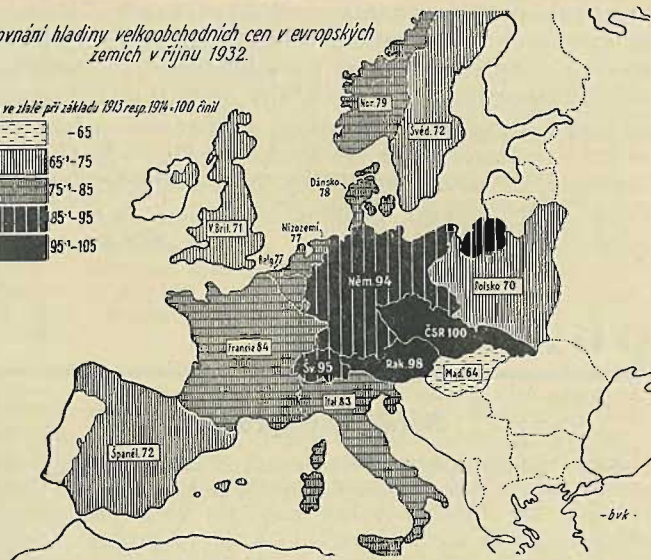
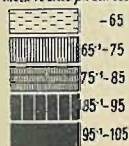

Jsmo nejdražším státem v Evropě

Rozloučili jsme se s mnohými představami o výjimečnosti našeho postavení v Evropě, jež vznikly z dětského nadšení nad obnovením naší samostatnosti. Nyní jest se nám rozloučiti také s představou, že jsme státem, do něhož každý rád jede, protože se tu dobře a levně bydlí, jí a pije, od něhož každý rád kupuje, protože prodává zboží laciné a dobré. Naše obchodní politika zmírá v medvědíh objeti agrární strany, která ji tiskne oddaně zpředu, zezadu ji tiskne ochranářské šilenství, které zachvátilo Evropu. Zbylá volná místa, kde by snad mohla vydechnout, jsou obsazena kořistnickým meziobchodem a ještě nenasytnějšími kartely. Prokázali jsme v č. 32 loňského ročníku, že zisky našeho meziobchodu i drobného obchodu jsou nestydaté; jak zdrazňují kartely materiál naší výroby a jak zvyšují uměle ceny i v drobném obchodě t. zv. „vázanými cenami“ zejména u typovaného zboží, prodávaného v určitém balení, je dostatek známo. Výsledek této spojené činnosti znázorňuje nejlépe mapka, která ukazuje, že

Srovnání hladiny velkoobchodních cen v evropských zemích v říjnu 1932.

Index ve zlatě při základu 1913 resp. 1914 = 100 činil

Československo bylo v říjnu 1932 nejdražší zemí v Evropě. I Rakousko, Švýcarsko a Německo jsou levnější, nemluvě o Anglii, jež je levnější ve velkoobchodních cenách o plnou třetinu, stejně jako je Itálie a Francie levnější o pětinu než Československo.

Tato mapka byla nakreslena na základě dat berlínského prof. Wagemanna, uveřejněných ve *Vierteljahrshefte für Konjunkturforschung*. Indexy jsou počítány ve zlatě na předválečném základě (přepočteno přes New York) až na ony státy, jež mají svou vlastní zlatou měnu. U Finska a Jugoslaviie předválečný základ není znám, proto nemohly býti jejich indexy pojaty do obrázku. Pro Rusko nejsou od r. 1930 publikována příslušná statistická data. V průměru roku 1929 však činil jeho velkoobchodní index 180 a byl v té době nejvyšším v celé Evropě. Dá se předpokládati, že se poměry v Rusku po této stránce

vůbec nezlepšily, takže vlastně přesněji musíme říci, že jsme nejdražším státem v Evropě s výjimkou Ruska.

A náš export?

Co toto poznání v praxi znamená? Faktum, že máme nejvyšší velkoobchodní ceny v Evropě, má především vážné důsledky pro náš export. Dnes ovšem je vůbec těžko vyvážet, protože státy, jež by naše zboží potřebovaly a odebíraly, nemohou je zatím zaplatit. Do Ruska se mnoho vyvážet už nedoporučuje, protože není pravděpodobně daleko den, kdy Rusko přestane platit. Jako tak mnoho jiných věcí, propásli jsme i obchod s Ruskem. Až nastane toto zhroucení v sovětském Rusku, povstanou ovšem u nás vážní proroci, kteří začnou vykládat, že „oni už to dávno říkali“ a že vlastně jim můžeme býti vděční za to, že svým odporem k prodloužení zákona o exportních úvěrech a k rozšíření tohoto zákona i na Rusko zachránili našemu národnímu hospodářství a našemu státu několik desítek nebo snad stovek milionů Kč. Budou to jistě titíž proroci, kteří zbytečně přinutili vládu k vypovězení smlouvy s Maďarskem. Je ovšem pravda, že dnes Maďarsko by mnoho neplatilo, jako za nedlouho nebude platit dosud přesně platící Rusko, avšak my jsme přestali Maďarsku dodávat a také jsme nevyváželi do Ruska, když se ještě platilo a kdy jiní na tom dovedli vydělati. Vystihnout pravý okamžik, kdy přestat, je přece právě věcí vedoucích odborníků, jinak bychom přece obchodní politiky, průmyslové a bankovní kapitány nepotřebovali a nemusili bychom jim platit statisícové gáže. Propásli jsme zbytek obchodu s Maďarskem, propásli jsme větší část obchodů s Ruskem, a budeme-li taktó pokračovat, objati jsouce našimi kartely, celními ochranáři, snílky o hospodářské soběstačnosti a nerozumnými nacionalisty, zhorší se naše hospodářská situace ještě více a sníží se ještě více naše průměrná životní úroveň. A co více, propaseme dobu, které bychom měli užít k tomu, abychom se připravili na nový rozmach v mezinárodní výměně statků, který přece zase nastane. Je nesmysl se domnívat, že dnešní celní bláznovství potrvá. Silné exportní státy a celá politika světa si zase vynutí obnovu čilých nebrzděných mezinárodních hospodářských styků. Pak bude zase vedoucím státem na poli výměny statků v Evropě Německo, které bude naším nejsilnějším konkurentem. Muž, jenž až dosud vždy dobře tyto věci předpovídal, nám onehdy pravil, že se tak stane do tří let. Propaseme zase dobu přípravy?

Nesmysl nezvítězí.

Stále se nám ovšem namítá, že státy, jež by naše zboží chtěly, nemohou platit, ty, jež platit mohou, že se uzavírají a brzdí import a že konečně všechny státy chtějí býti co nejsoběstačnější. To je však přece jen přechodná doba choroby, kterou musí Evropa přestát, jinak by to znamenalo všeobecný úpadek, rozvrat, bídu, chaos a konečně barbarisaci. Ačkoliv žijeme mezi poše-

tilým lidstvem, máme stále tolik důvěry, že se taková věc nestane. Ostatně není nikterak pravda, že takové krize lidstvo již neprožívalo a že se z nich nevzpamatovalo bez tak tristních důsledků. Jen si znovu přečtíme Sismondiho „Nouveaux Principes“ a „L'Étude sur l'économie politique“, jež vyšly před sto deseti lety. Poslední úpadek do barbarisace byl před patnácti sty lety při rozvratu latinské civilizace při stěhování národů. Dnes jsme přece snad tak rozumní, abychom užili moderní organizace a zabránili takovým nesmyslným „východiskům“ z dnešní krize.

A právě proto se musíme připravovat na světovou konkurenci, které musíme čelit. Neboť ať si říkají naši agrární ochranáři co chtějí o významu našeho domácího trhu a o možnosti spolupráce zemědělství s průmyslem u nás, faktem zůstává především, že zemědělská krize je a bude vleklá a že znamená přirozený vývoj k nižší životní úrovni v zemědělství, k úrovni jen o málo lepší, než byla před válkou. Bude to jen normální zpětný pohyb od úžasného vzestupu, který vyvolala v zemědělské životní úrovni válka a poválečný nedostatek potravin. Nebude možno držet ani dnešní ceny v zemědělské produkci a všechno umělé „zachraňování“ znamená jen oddálení tohoto přirozeného procesu. Vidíme sice, že vedoucí lidé v agrární straně počínají již chápati, že jim svět nemůže pomoci a přebírají proto nyní myšlenku o významu domácího trhu, která vznikla v obchodně průmyslové oblasti našeho národního hospodářství. Tento domácí trh však nebude s to zachránit životní úroveň našeho zemědělce, který stále se nemůže rozloučit se vzpomínkou na válečnou a poválečnou konjunkturu v prodeji potravin. Ta se nevrátí (nastane-li zdravý vývoj) a proto slyšíme mezi těmi, kteří to počínají chápati, volání po inflaci nebo po válce. Neboť oba tyto zjevy znamenají hlad po potravinách, jimž se dá přede vším jiným přednost, čili blahobyť pro zemědělce. Ale lidstvo nemůže trvale žít ve válce nebo v inflaci, nakonec musí vždy nastoupit pořádek. Potrvá-li dnešní hospodářský systém, musí však přes všechny odklady dojít k důsledkům, o nichž jsme se výše zmínili. Druhé faktum jest, že převážná část našeho blahobytu pramenila z přílivu zlata z ciziny za export našeho průmyslového zboží. Podíváme-li se na data obchodní bilance, vidíme nejlépe, proč máme dnes u nás bídu. Obrát našeho zahraničního obchodu klesl proti předloňsku pod polovinu, proto máme nezaměstnanost, která stojí stát a nás všechny miliardu Kč ročně a proto máme sníženou životní úroveň.

Příprava na zlepšení.

Musíme se tedy připravovat na zlepšení, které přijde, třebaže to nebude znamenat okamžitou záchranu, jak si snad někteří představují. Především však musí stát dát své hospodaření do takového pořádku, aby nezatěžoval národní hospodářství zbytečně a aby nevyssával každý měsíc z peněžního trhu finanční prostředky, jež vlastně mají být připraveny pro výrobu. Za druhé nutno udělat pořádek v tom, jak se u nás řídí obchodní politika a připravit se jak po stránce celně tarifní, tak i po stránce zásad pro nové oživení obchodně politických styků. Za třetí nutno pomoci výrobě snížením úrokové míry a opatřením dostatečného množství peněz. Naše peněžní ústavy skutečně nemají tolik peněz, aby

mohly financovat celý náš průmysl. Dosud u nás pracuje snad půl miliardy Kč zahraničních peněz, v době konjunktury však u nás pracovaly asi 3 miliardy Kč. To je třeba mít na paměti. Připomeňme při této příležitosti, že naše banky vůbec nemají dost peněz na to, aby „pronikaly“ do ciziny, která by snad chtěla odebrat naše zboží a „připravovaly“ tam půdu našemu exportu. Tento rozšířený omyl se prozatím neobjevuje ve veřejné diskusi, protože exportu v této době celkem není. A konečně je třeba připravit takové opatření, aby v době zlepšování netížila nás tak strašlivě nezaměstnanost, která potrvá (150.000 lidí nejméně) i v době konjunktury. To se dá dělat jen zkrácením pracovní doby, reorganizací průmyslu a osídlováním nezaměstnaných dělníků na zemědělské půdě, hlavně státní. Na tyto věci se musíme dívat rozumně, bez vášní a sentimentality. Předpokladem všeho toho je, že naše velkoobchodní ceny musí jít dolů, že nesmíme být nejdražším státem v Evropě. Vysokými cenami trpí stát, který také nakupuje, i jeho zaměstnanci, prostě všichni, a těží z nich jen kartely, určité druhy velkoobchodu, meziobchodu a hokynářství. V této věci je třeba připravit rozumný plán, protože na řádném a opatrném provádění všech těchto čtyř bodů závisí životní úroveň nesmírně většiny obyvatelstva našeho státu. Bez (1) rovnováhy ve státním hospodářství a podstatného snížení státních výdajů i příjmů, bez (2) zlevnění úvěru, reorganizace výroby, rozumné obchodní politiky a opatření peněz, bez (3) snížení velkoobchodních cen a potření drahoty a konečně bez (4) zaopatření většiny nezaměstnaných tak, aby netížili státní pokladnu nebo alespoň jen státní pokladnu — bez toho všeho nemáme naděje, že bychom přišli včas k tomu, abychom si urvali podíl na hospodářském zotavení světa, které opět nastane, dostane-li brzy Evropa rozum.

Dr. Karel Kříž.

poznámky

Morálka kompromisu

Jeden mladý Angličan řekl nedávno při příležitostné rozpravě o revisionismu a otázce nutnosti změny hranic ve střední Evropě: „My Západoevropané jsme při sdělávání mírových smluv chybovali tím, že jsme neznali způsob myšlení a jednání Vás, Středoevropanů. Chečete-li vy, Středoevropané, dosáhnouti splnění určitější svého požadavku, kladete požadavek dvakrát větší, očekávající předem, že vám nebude vyhověno více než z padesáti procent. Na př. vy Čechoslováci jste si řekli o větší kus Slovenska, než jste vlastně žádali a byli jste pak sami nejvíce překvapeni, když jsme vám je dali skutečně celé, nezajíce váš způsob vyjadřování a uvažování.“

V následující rozmluvě uznal sice autor výroku pochybenost svého úsudku, zaviněnou zejména tím, že výsledek svého pozorování dnešního života chtěl neodůvodněně aplikovati na události dřívější, odehravši se v době, jejíž znaky byly podstatně jiné, nicméně však poznámka prozrazovala bystrý postřeh pozorovatelův, který si vzal za úkol prostudovati vlivy, jimiž různé způsoby myšlení působí na jednání dnešní společnosti. Neboť kolik lidí dnes mluví a jedná tak, jak myslí? Kdo dnes mluví čirou pravdu, chce-li dosáhnouti splnění určitého požadavku? Při bedlivém pozorování nejen života veřejného, politického, ale i obchodního nebo čistě soukromého vidíme čím dále větší uplatňování se morálky kompromisu, spočívající v tom, že se položí vždy vyšší požadavek, aby se z něho mohlo sleviti na míru skutečně žádanou. A to vše s pevným přesvědčením, že tu nejde o nic nemorálního, že tato malá lež je nutná, že tu vlastně ani o lež nejde, neboť protistrana může malou poštářskou operací míru pravdy snadno zjistiti.

Státy zvyšují celní sazby nikoliv proto, aby je pouze zvýšily, nýbrž aby jich opětným snížením, poskytnutím výhod dosáhly určitých kompensací. Ministři financí žádají paušální snížení platů státních zaměstnanců aspoň o 15% jako bezpodmínečný předpoklad pro zajištění rovnováhy státního rozpočtu, aby dosáhli 10%ního snížení, o němž jim vlastně od počátku šlo. Podobně se má věc i s jinými daňovými a politickými návrhy a požadavky, jež se kladou v maximalistickém rozsahu, aby se pak ukompromisovaly na zamýšlenou míru. U soudu se žádá náhrada škody v částce 20.000 Kč a usmlouvaný obnos 2000 se jeví jako úspěch, neboť se počítalo nejvýše s částkou 1000 Kč. Bosiňákovi v nádražní čekárně nabídnete za nůž 4 Kč, chcete-li za něj dáti 10 Kč. Zásada smlouvavého kompromisu se uplatňuje všude, ve mzdových sporech i při jednání o výši nájemného, ve vládě i ve studentských spolecích, doma i v cizině, při jednání o lihobenzinové směsi i v řešení německých reparací.

Morálka kompromisu zasáhla však nebezpečně i sféru chráněnou striktními pravidly právními. Instituce byrokratické, které — nepřicházejíce ve styk s živoucími tvory, lidmi, nýbrž pouze s jich abstraktními odvozeninami, stranami — zachovávají obyčejně zásadní netečnost k silám a jevům hýbajícím skutečným životem jedince i společnosti, si této zásady také již povšimly a ku podivu rychle i osvojily. Pomohla jim v tom arci apriorní nedůvěra ke všemu, co přichází k úřadu jako strana. Bohužel nutno uznati, že tato nedůvěra je v nynější době ve většině případů odůvodněná. Daňová morálka na př. byla u nás ve vývoji vždy o něco pozadu za ostatní mravností a mnohdy i duchovní strážcové mravnosti lidu jsou ochotni zkrácení státních dávek považovati za pouhý poklesek proti světským předpisům (t. j. pouze proti právu, nikoliv mravu nebo dokonce náboženství), zapomínajíce, že psáno jest „dávejte císaři, co jest císařovo...“

Daňová morálka, tato Popelka mezi mravními normami, utrpěla další ránu zevšeobecněním a zmorálněním zásady kompromisu, na niž právní normy nejsou zařízeny.

Poplatník s ročním výdělkem 200.000 Kč přízná ve svém daňovém přízná výdělek 150.000 Kč. Vyměřovací úřad (je-li to náhodou takový, který si již zásadu kompromisu osvojil) uváží: Přiznal-li 150.000, musel vydělati jistě aspoň 200.000 a vyměří mu daň z výdělku 200.000 Kč. Potud by to bylo správné. Je-li poplatník mazanější a jeho svědomí širší, přízná jen 100.000, aby mu berní úřad vyměřil daň jen ze 150.000. To půjde do té doby, než úřad na to přijde a zvýší přiměřeně svou poctivostní kalkulaci. A co poctivý poplatník, který věří v daňovou morálku (i u úřadu) a etí heslo „pravda vítězí“? Přízná svých 200.000 a poněvadž „jistě musel vydělati více, když tolik přiznal“, bude mu vyměřena daň, řekněme — z 250.000.

Utěšeně se rozvíjí morálka kompromisu zejména u té části občanstva, která na svém těle cítí blahodárny vliv působení devisové komise, která již mnoho jednotlivců i proti jejich vůli s touto zásadou seznámila. Budete-li totiž potřebovati k opravě stroje, dovezeného svého času z ciziny, 12 šroubků určitého tvaru a velikosti a požádáte-li o povolení k jich dovozu, bude vám dovoleno dovézt pouze 6 těchto šroubků, poněvadž se předpokládá, že jste chtěl více než potřebujete, abyste dostal právě tolik, kolik opravdu chcete. Budete-li tedy chtíti z ciziny dovézt jednu bronzovou sochu o váze 20 kg nebo 5 knih Mojžíšových, požádáte patrně o povolení k dovozu 40 kg zmíněné sochy nebo desíti knih Mojžíšových, aby se nestalo a bylo vám povoleno dovézt jen půl sochy o váze 10 kg nebo jen dvě a půl knihy Mojžíšovy.

Inflaci se rozředuje vnitřní hodnota a klesá kupní síla peněz, morálkou kompromisu se zmenšuje nejen obsah a hodnota slova, nýbrž i důvěra v právní normu. Z

Pankrácký most povede do prázdna

Praha chystá se k stavbě nového mostu přes Nuselské údolí na Pankrác. Přesně vzato, musíme říci, že vlastně je chystána k této stavbě, o níž ještě před nepříliš vzdálenou dobou se uvažovalo jako o hubbě budoucnosti, neboť sama obec pražská předpokládala, že se stavbou tohoto mostu mohlo by se započít až asi někdy v r. 1950, čili za dvacet let. Tento předpoklad se beze vší pochyby opíral o výsledky, k nimž došla Státní regulační komise. Ale, jak to bývá, komise minila a kdosi šikovnější změnil. Najednou objevil se most přes Nuselské údolí jako aktualita dne, jako téměř naprosto nevyhnutelná nezbytnost, která pomůže městu Praze překonávat obtíže krise a otevře kouzelné perspektivy na pankrácké pláni. Najednou

je tu projekt, najednou má se stavět jako by Praha neměla nic důležitějšího na starosti, než zrovna tenhle most.

Je v zájmu hlavního města, abychom se podívali na projekt, neboť se zdá, že městu Praze hrozí nový případ, podobný spalovací stanici ve Vysočanech nebo nemocnici na Bulovce. O této nemocnici je známo, že se stavěla po kouskách, a že způsob, jakým tyto kousky byly předkládány obecnímu zastupitelstvu k schválení, by byl musil vést k přísnému vyšetřování, kdyby obecní zastupitelstvo pražské mělo menší sklon k vlídnému posuzování neodpovědného jednání. Pražskému zastupitelstvu nebyl předložen úplný plán nemocnice, nýbrž jen jednotlivé části, za nimiž šly teprve druhé, až konečně nemocnice byla postavena nákladem hodně přes sto milionů Kč. Zastupitelstvo bylo vždy ukolébáno domněním, že právě povolených dvacet či více milionů už stačí k dostavbě nemocnice. Nestálo, neboť chyběl ještě tenhle a pak tenhle pavilon a nakonec správní budova a skladiště. Typická operace po kouskách, operace proto drahá a i s hlediska stavby samé neúčelná, neboť chyběla jednotná koncepce, budoucí potřebný ústav. Obecní zastupitelstvo v této věci hrálo ne zrovna slavnou roli, neboť mělo samo ze své povinnosti podívat se, jaký je rozdíl mezi stavbou činžovního domu a nemocnice.

Vysočanská spalovací stanice rodila se zas jinak. Našel se divný projektant, který ukázal obci, jaký to bude div světa, když obec bude moci páliť smetky a odpadky v takové stanici a vyrábět z nich dlažební kameny, stavební tvárnice, elektrický proud, páru pro dálkové topení a bůhvíco ještě. A to všechno ani za 22 milionů, za částku, která slibovala výnosnost tohoto podniku. Dnes je známo, že vysočanská spalovací stanice bude stát snad o 100 procent víc. Pravda, dělaly se tam různé technické divy, musily se tam překonávat vlivy nenasycených vod na beton, musilo se jít hluboko se základy, což stálo mnoho peněz, a o tom všem se nevědělo při pracování projektu, ač každý stavebník činžáku si dá napřed zjistit, jak vypadá základová půda, jaké budou náklady podmiňené složením terénu. Zato ovšem divadelně slavnostním způsobem bylo členům obecní komise ukázáno, jak se elektricky svařují ocelové nosníky na stavbě. Tím se dokázalo, že se při této stavbě šetří, neboť elektrické svařování ušetří asi 15 procent na materiálu. Obecní komise měla blahé vědomí o šetrnosti a pražští poplatníci zas budou se podívat milionům, o které je stavba dražší.

Zdá se, že při stavbě mostu na Pankrác opakuje se podobná hra. Obec nic netuší a najednou tu má projekt, má tu popis výhod, má tu propočty, jak opatřit úhradu a má tu otevřeny perspektivy větší ještě, než prorokovala Líbuše. Most se má stavět. Má stát 45—50 mil. Kč. Projekt vypracovala zas jiná strojírna, jejímž hlavním argumentem je, že v mostárnách zaměstná se asi 800 dělníků, na stavbě asi 1200. Je třeba se podívat na to, jaké jsou předpoklady pro realizaci stavby právě teď a zda obec pražská nepotřebuje miliony na nic jiného, než zrovna na tento most, čili, zda obec pražská nemůže 2000 dělníků zaměstnat pracemi, jež jsou daleko důležitější než most na Pankrác.

V reklamních člancích pro tento most se tvrdí, že „je to v dějinách našeho průmyslu prvý případ, kdy se řeší těžká doba (!) takovým velkorysým způsobem“. Nehledě-li k vysočanské stanici, k Bulovce a kréským ústavům, pak za jisté ano. Ale otázka je, zda velkorysost není jen v tom lehkém vydávání desítek milionů. Pankrácké území se zastavuje. Není pochyby, že to bude jednou velká a zdravá pražská čtvrť. Dnes je tam zastavěno asi 150.000 sáhů, což je zlomek celku. Pankrác není připravena na systematické zastavování, což znamená, že obec po stavbě mostu bude tam musit stavět nákladem dalších desítek milionů ulice, vodovod, kanalisaci a jiná zařízení, počítajíc v to školy a vše, co tvoří město. Namítnete, že to je v pořádku, jen ať se staví, ať město roste. Ale jsou už zastavěny všechny čtvrti, kde je kanalisace, voda, elektrina, kde jsou komunikace, kde jsou po případě i školy atd.? Ani území dejvické není vyčerpáno, ač tam obec investovala ohromné miliony. Není vyčerpána ta část území břevnovského, kde jsou všechny předpoklady pro stavební činnost, není vyčerpáno území střešovické, vokovické, není vyčerpáno území smíchovské, košířské, je stále dost a dost místa v Holešovicích, Líbni, Vysočanech atd. Regulační komise hlásala správný názor, že město se má zastavovat po částech. Dokud není jedna část aspoň z většiny zastavěna, nemá se zastavovat jiná, čili nemá se stavět tu kus, tam kus, ježto tím vznikají obci naprosto neúčelné náklady na vybavení těchto míst potřebnými instalacemi a komunikacemi. Kolikrát už i z pražské radnice bylo varováno před těmi stavebními nezpůsoby, jež

rozstříkly Prahu do dálek, jež jen s těžkými obětmi se spojují s Prahou a přeměňují na část města. Bylo dost případů, že kanalizace a cesty pro skupinu domů stála víc, než domy samy.

V Praze se stavělo bez plánu, neúčelně a mesto ma dnes přední úkol spojit a vybavit tyto rozházené údy v celek. Jestliže dovolí, aby se otvíraly nové pláně, nové plochy pro stavby, bude tříštění pokračovat a Praha zas bude mít vždy jen někde upraveny ulice a zřízeny instalace, jinde zas se budou topit v blátě a budou třeba bez vody. To není záměrná obecní politika, to je podporování spekulace, která na útraty obce bohatne. Stavba mostu na Pankrác je takovým počinem, který otevře brány pozemkové spekulaci a přinutí Prahu k novým obrovským výdajům jen proto, že továrny měly zájem na stavbě mostu. Nechť se nekryjí starostmi o dělníky. Tyto starosti přicházejí vždy tehdy, kdy podnikatelský um skončil v prázdnu a pak zájem továrny kryje se péčí o dělnictvo. Práci lze opatřit jinak a účelněji. Jen mimochodem můžeme připomenout, že co nevidět Praha otevře Jiráskův most a pak uvidíme, že tento most končí také v prázdnu, neboť obec nemá několik milionů na koupi domů, přes něž má vést hlavní ulice od mostu. Ale budou peníze na velký most a nebudou peníze na školy, na kanalizaci, na vodovod, na ulice a jiné věci, jež potřebují pražská předměstí už vybudovaná a z valné části zastavěná. Máme v Libni a v Troji mosty, jež nemají pozadí v zalidněných čtvrtích, protože tam chybí síť ulic a instalací.

Praha musí soustředit svou technicko-hospodářskou práci. Nesmí se rozptylovat. Její finanční zdroje nejsou nevyčerpatelné a zadlužení obce roste hrozivým tempem. Musí mít program, jehož základy jsou dány plánem regulačním a musí tento program plnit. Pankráckým mostem roztrhání se dál možnost účelného vystavění městských čtvrtí a Praha nebude zas vědět, kam dřív dát z poplatníků vymáchané miliony, určené na investice. Pankrácká pláň není hlavní starostí Prahy. Ty jsou jinde, a členové obecního zastupitelstva udělají dobře, když projdou si čtvrti, za něž jsou zvoleni, a sepíší si, co je tak asi naprosto nejnaléhavěji nutné udělat, aby čtvrt byla jakž takž v pořádku. Shledají, že je tu práce pro tisíce a tisíce dělníků, nejen stavebních, nýbrž i železářských, a dělníků v všech řemesel. Poznájí také, že je lépe mít pořádek v tom, co už je, než snít o monumentalitě pankráckého mostu, o jehož skutečných nákladech se dovíme za několik let, ale o nichž podle všech zkušeností z dějin města Prahy můžeme se důvodně domnívat, že budou podstatně vyšší, než ty, které dnes v placených prospektech se pouští do veřejnosti. Ono vždy se ukáže, že chybí to či ono, na tohle se nepamatovalo, tohle vlastně nepatří do stavebního nákladu, ale musí se to udělat a zaplatit — nakonec pražští poplatníci budou jen žasnout, jako žasnou, když počítají, co která stavba měla stát a co stála. Je tomu tak i u Jiráskova mostu.

Pankrácký most není stavba dnes nutná. Může být klidně odložena na lepší časy. Praha má jiné povinnosti, s nimiž se musí vypořádat. A jsou to úkoly stejně, ne-li užitečnější, jsou to i úkoly rentabilní. Jsou ovšem méně efektní, nejsou to faraonské stavby, jakou bude pankrácký most. Praha má na periferii kolonie, jež volají o smilování, Praha má hezký počet obyvatel v děrách, sklepích a v podzemí, Praha má nescetně otázek, jež právě tak přinesou práci, ale nad to ještě prospějí obecnému blahu, neboť zlepší hospodářské i sociální podmínky života v hlavním městě. Jen trochu víc skromnosti je třeba a pak ještě — tužku do ruky a počítat! To ovšem předpokládá, že obecní zastupitelstvo bude se méně bavit krasořečnickým, že městská rada bude — má přece volené referenty — studovat věci a pečlivě je zkoumat tak, aby aspoň o milionových výdajích se uvažovalo a přemýšlelo víc, než o lapálich, jimiž jsou vyplňovány debaty v městské radě. Musíme se uskrovnit také ve snech a v pompéznosti, vymanit se ze sklonu k potěmkiádám. Pankrácký most bude mostem do prázdna; nepostará-li se obec o opatření dalších mnoha milionů na vybavení nové čtvrti. To by ovšem znamenalo, že po mnoho let žádná jiná pražská čtvrt nedostane ani kanalizaci ani uliční dlažbu. Pankrác hrozí být na dlouho zdravého sběrnou obecních investic. Je-li to v zájmu zdravého rozvoje Prahy — pak honem stavte most. Z.

Kontrolní a úsporná komise přece zkompromitována

V minulém čísle jsme varovali před tím, aby koalici strany neposlouchaly hlasu několika starých sentimentálních pánů a nenabízely ani formálně předsednictví kontrolní a úsporné komise nemocnému dru Kramářovi. Než však naše varování vyšlo tiskem, bylo pozdě: Minulé úterý byli zmocnění poslanci agrárník Beran a sociální demokrat Tomášek předsedy poslaneckých klubů koalice, aby šly k panu dru Kramářovi a tuto čestnou funkci mu nabídli. Aktu se přičítala tak velká váha, že i naše Četka o něm rozeslala zprávu, z níž jsme se dověděli, že dr. Kramář funkci předsedy odmítl a poděkoval za projevenou důvěru. Znovu při tom opakoval svůj známý důvod, proč první kontrolní a úspornou komisi přestal svolávat a znovu na svoji omluvu nedovedl povědět nic jiného, než že „se mi řeklo, abych komisi už nesvolával.“

Ale nebylo dost na tom, že koalice vůbec k dru Kramářovi poslala a nikdo v ní si neuvědomil, jak těžce novou komisi, v níž bychom rádi měli větší víru než v tu Kramářovu, tím kompromituje. Pan poslanec Tomášek, bývalý předseda sněmovny, který jistě celou tu trapnou historii se slovy „řeklo se mi, abych komisi nesvolával“ dobře zná, ten se snažil dokonce dra Kramáře přesvědčit o tom, že k němu nepřišel z pouhé sentimentality. Neboť pravil, že sněmovna nabízí dru Kramářovi tuto funkci, „protože si přeje, aby nová kontrolní komise navázala na tradici komise, jíž dr. Kramář předsedal.“ Pomoz nám pánbůh, čeká nás tedy pěkné zklamání, vždyť jediná tradice té komise Kramářovy je ta, že se nescházela tak dlouho, až zanikla. A na to chce podle slov Tomáškových koalice navazovat?

Bojme se, že z parlamentní kontrolní komise byla návštěvou poslanců Berana a Tomáška v Ohmannově vile na baště udělána fraška dřív, než byla komise ustavena. A bohužel nejtrapnější úlohu tu hrály všechny tři socialistické strany, v jejichž poctivou vůli vytvořit z kontrolní komise skutečné svědomí a kontrolu veřejného života, jsme až dosud věřili. V koalici platí princip veta a kdyby byla jediná socialistická strana řekla, že s celou touto hrou nesouhlasí, nemohl nikdo dru Kramářovi funkci nabízet. Místo toho sociální demokracie poslala na baštu svého poslance Tomáška a zmocnila ho k proslovu, nad nímž jsme se museli pozastavit. eve

Parlament nechce být lepší

Poslanecká sněmovna týden debatovala o státním rozpočtu, denně od devíti ráno do dvanácti v noci. Kdo v našem parlamentě ještě nikdy nebyl, musel by si myslet, jak tam bylo rušno. Nevěřte tomu, nebylo. Celý den zasedací síň, kuloáry a pověstná parlamentní hospoda zely prázdnotou. Nejprázdnější byla ovšem po celou tu dobu zasedací síň, a poslanci tak dávali znovu a znovu najevo nevážnost k cizímu mínění, přednášenému v debatách, které se zvrhly v předčítání nekonečných traktátů, nevážnost k celé instituci plenárních schůzí (vždyť v úterý nemohla být zvolena ani kontrolní komise, protože předsednictvo by nebylo sehnalo jednacím řádem předepsaný počet přítomných poslanců) i nevážnost k sobě samým. Což je to nějaká pocta dnes ve sněmovně mluvit do prázdných lavic a k pusté galerii?

Kdyby ve sněmovně byl jeden jediný muž vážící si sebe a svého poslaneckého mandátu, nemohl by v ní za takovýchto podmínek mluvit. Musel by vystoupit na řečnickou tribunu a říci: „Chtěl jsem učinit projev o tom a o tom, ale poněvadž jsem chtěl mluvit k poslancům a ne k dřevěným lavicím, vzdávám se slova!“ Jediné Němec dr. Rosche měl tolik lidské a poslanecké důstojnosti, že pranýřoval ve své řeči nezáměrně o rozpočtovou debatu a když viděl, že ho poslouchá celkem pět poslanců, řekl přímo, že je to trapné mluvit ke dvěstědevadesátipětí prázdným lavicím. A to dr. Rosche byl na tom ještě dobře, neboť byly chvíle, kdy v zasedací síni kromě řečníka byli jen tři poslanci!

Trapné bylo i to, že ani projev generálního zpravodaje o rozpočtu, ač byl zajímavý a proti projevům jeho předchůdců velmi stručný, nezískal si té pozornosti, jak jsme na to bývali zvyklí. Kdyby nic jiného, bylo by se dalo čekat, že aspoň zvědavost, jak se nový referent zhostí svého úkolu, přiláká posluchače. Ani to je však nezlákalo, ani prohlášení ministra spravedlnosti dra Meissnera, vyvracejícího pomluvy poslance Stříbrného. Tito lidé vedoucí dnes v parlamentě, nejsou už na nic zvědaví. A především nepřejí si už být vyrušováni ze svých návyků a pohodlí. Vyslechli Malypetrovy plány, jak úroveň parlamentu pozvednout, a řekli si patrně něco o jeho naivnosti. Přečtou si v novinách kritiky své činnosti a rozčilují se, jaká je to smělost je kritizovat, neboť kdo píše nepřívětivě

o nich, „podkopává sám parlamentarismus“. A potom to jde zas všechno po staru.

Předseda vlády, když si vytkl za úkol povznést úroveň sněmoven, podjal se patrně práce těžké. Neboť je to parlament, jemuž nezáleží na jeho vlastní pověsti, důvěře lidu, a který nechce být lepší.

Ed.

Kartely

V poslední době více než kdy jindy se zdůrazňuje nutnost vlivu na kartelové hospodářství. Kartely jsou jedním z bolavých míst našeho hospodářství, a tělo, oslabené krizí, cítí tato bolavá místa více než kdy jindy. Stojí však za to, porovnat, co se za ta léta na kartely nahubovalo, a právem, a na kolik byl skutečně v kartelovém hospodářství zjednan pořádek. Na jedné straně stojí dlouholeté povykování a hubování na kartely, na druhé straně stojí fakt, že kartelů se nedotkla ani ruka. Celé společenské skupiny prošly ohněm krise. Některé byly poznamenány více, jiné méně. Dělníci jsou nezaměstnaní, zemědělská výroba jest v krizi a — v poslední době — i státní zaměstnanci musili přispěti svým dílem k vyrovnání rozpočtu. Dosud žádná z našich stran neujišťovala kartely, že je bude hájit. Ale třebaže kartely nemají zjevých a viditelných obhájců, přes to až dosud žádná ruka se jich citelně nedotkla. Byla by to nebyvalá a slavná majorita, kdybychom u nás spočítali všechny ty, kteří nemají zájem na tom, aby se kartelům držel palec, kteří mají naopak zájmy zcela odlišné od zájmu kartelů. Ale praxe jest jiná. Byl vysloven jednou názor, že průmysl má v našem parlamentě málo zástupců. Kartely nemají v parlamentě snad ani jednoho mluvčího. Aspoň se dosud nestalo, že by některý poslanec otevřeně doznal, že jest tlumčičem zájmů kartelů. Ale ve skutečnosti dovedou kartely i průmyslové svazy svoje zájmy v zákonodárných sborech velmi účinně obhájit. Kdyby ti, kteří mají zájem na kartelech a zisku z kartelů, si postavili samostatnou kandidátku, dopadlo by to velmi špatně. Ale v politickém jednání tyto složky našeho hospodářského života dovedou si opatřiti takový vliv, že jejich zájmy zůstávají nedotčeny v době, kdy největší část obyvatelstva platí těžkou daň těžké době.

V. G.

Obrat

Co by zavedení čtyřicetihodinového týdne znamenalo v praxi, bylo už s nejrůznějších stran posuzováno a musí i nadále býti bedlivě zkoumáno. Málo je však těch, kterým se dosud objasnilo, co toto opatření znamená po stránce ideologické: ustání, rozpomenutí se, začátek odvratu od dosud vládnoucího dogmatu o „absolutní hodnotě práce samy o sobě“. Toto skoro bez odporu přijaté dogma určovalo vývoj v posledních desítkách a vedlo k potížím, které se dnes před námi vztýčují jako zeď, nutící nás k zastavení se, k obratu. Dění je moudřejší než lidé a učí je oněm ideám, které by — kdyby jich bylo bývalo dříve použito — byly zcela jinak utvářely svět.

Práce jakožto nejvyšší bůžek, kterému nutno vše podříditi, jakožto nová milost, osvobozující ode všeho zla, je zjevem skoro teprve druhé poloviny minulého století, patří však stejně podstatně k vysokokapitalismu dvacátého století jako, alespoň dosud a to se státním schválením, ke komunismu. V té věci odlišují se tyto jinak tak nepřátelské hospodářské formy jen odstupňováním. Od které doby a z kterých hlubších důvodů došlo k takovému nazírání, by věru stálo za doktorskou disertací. Skutečně se zdá, že takovéto názory s nejextrémnějšími formami kapitalismu dospěly na pevninu ze zemí anglosaských, aby zde v protestantských územích zakořenily pevněji než v katolických; působily při tom asi také podněti a rasa. O původu tohoto vývoje nemusíme však zde mluvit — je u konce. Stojí před svým obratem anebo vůbec před koncem.

Okolnost, na kterou se příliš málo poukazuje, je to, že dnešní hospodářská krise není nic jiného než nebezpečná, jen válečná a poválečnou konjunkturu přerušená těžká odbytová krise, která před válkou a to až po července 1914 všude vládla. To se příliš často zapomíná anebo zámyslně zastírá. Válka sama přece byla v mnohém ohledu — na př. mezi Německem a Anglií — jen bezprostředním následkem hospodářského soupeření a zápasem o odbytiště. Dnešní krise není tudíž ničím zcela novým. Roku 1914 byl však Lloyd George tak poctivým a skvěle demagogickým, že prohlásil: My Angličané vedeme válku proto, abychom mohli pracovat denně o jednu hodinu méně (po zničení německé konkurence) a směli o to déle hrát

kopanou. Dnes jsou tyto i jiné tehdejší ideály zapomenuty, a výše vývozního přebytku je jedinou starostí státníků. Bezprostředním následkem toho je jeho stálé klesání. Ale z Anglie přichází opět ona radostná zpráva, a to právě z jejího Manchesteru. Konečně, konečně, dne 20. října m. r. přinesl „Manchester Guardian“ onen moudrý a humorný článek, který vyvolal pozornost dokonce naší oficiální korespondence: krise přece není žádným neštěstím. Je spíše počátkem zlatého období, období pohody a hojnosti. Krise, to veliké zlo, jeví se náhle naopak počátkem nových, lepších časů. Jen jednoho je třeba, abychom ji tak viděli a takovou učinili — obratu smýšlení. Ve vážnější formulaci neříká asi ani Coudenhove-Kalergi ve své poslední knize nic jiného. Technika nemusí býti kletbou, může býti požehnáním, používá-li jí správně smýšlení k ulehčení a zkrácení robotnické práce mučeného lidstva.

Čtyřicetihodinový týden je první krok, počátek tohoto nového vývoje, který bude rozlišovati mezi prací a robotou („otrocký stát“ Hilaira Belloc se neuskuteční). Pochází ze zcela jiných předpokladů a úvah. Ale opakujeme: Dění je moudřejší než lidé a poučuje je. Blaze jim, dají-li se alespoň poučit. S tohoto hlediska dostává návrh našeho ministerstva pro sociální péči vzhledu přímo heroického. Dokud neučiní všechny ostatní státy stejné opatření, zůstane odvážlivostí, která má všechno riziko, jaké mívají předchůdci, pionýři vývoje. Dost často a mnohdy snad nikoli neprávem činí se našemu státu v jiných oborech výtku reakčnosti a setrvávání na stávajícím. Tím důležitější je, že jsme se zde aspoň teoreticky ocitli mezi avantgardami sociálního vývoje.

Fr. Pater (Olomouc).

První případ pro kontrolní a úspornou komisi

Ve druhém čísle tohoto ročníku otiskla *Přítomnost* poznámku o vyšetřování pro vyšetřování, které provádí ministerstvo veřejných prací s horentným překročením rozpočtu při stavbě údolní přehrady ve Vranově. Bylo tu vysloveno podezření, zda snad zadávací úřady nepisovaly teprve perem a dodatečně do tištěných formulářů dovětek o účtování tak zvaného stavebního inventáře, kromě několika podezření jiných. Firmy, jimž byla stavba svěřena, Českomoravská stavební akc. společnost, Lanna a Pittel a Brausewetter, poslaly nyní *Přítomnosti* obsáhlý příspěvek s vysvětlením, jak to s tím stavebním inventářem bylo. Plně čtyři měsíce — bože, jak dlouho se ta ostuda už táhne, aniž byla vyšetřena — prý neodpovídaly na žádné novinářské články, protože nechtěly předbíhat úřednímu šetření, ale teď už mají toho čekání dost a píší *Přítomnosti*. Obsírně tu vykládají, že nemohl být žádný z oferentů přiveden v omyl tím, že by se položka v nabídce na stavební inventář vepisovala do blankety perem a snad některým firmám se tam zapsala a jiným ne. Nemohlo se to prý stát a přesvědčivě ukazují, že v celých podmínkách k podáním nabídek hrála položka na stavební inventář takovou úlohu, že o ní byla řeč v řadě příloh a bez ní by nebyla mohla být ani žádná nabídka přijata. Dobrá, musíme tomu věřit, i když se skutečně stalo, že úředníci zapomněli dát do formuláře vytisknout jenom záhlaví „Inventární paušál“ a toto záhlaví bylo prý do blankety dodatečně vepisováno. Ostatně to, nač zde *Přítomnosti* ony firmy odpovídají, nebyl náš vynález, ale mluvilo se o tom mnoho za přítomnosti ministra veřejných prací a jeho úředníků v technicko-dopravního výboru, a pokud se pamatujeme, stěžovali si poslanci, že v té věci se jim nedostalo uspokojivého vysvětlení.

Formuláře, podle nichž se stavba přehrady zadávala, jsou však vedlejší v celé té trapné historii a nám šlo o něco jiného, co by měla kontrolní a úsporná komise zkoumat. Firmy, jež *Přítomnosti* napsaly, mluví o tom samy:

Nám zadána byla pouze stavební práce na přehradní zdi. Tato práce překročena bude asi o 13 a půl milionu Kč. Činí tedy překročení asi 20 procent zadávacího obnosu a spočívá, z většího výkopu zemního a skalního asi o 33.000 krychlových metrů, ze zvětšení kubatury betonu hráze asi o 50.000 krychlových metrů a některých jiných prací podřadnějších. Tyto práce byly nám jako podnikatelům následkem dobrého zdání úředně předepsány.

Tu jsme u toho, co by mělo kontrolní komisi parlamentu nejvíce zajímat: Jak je možné, že napřed stavba byla zadána a pak plány dány teprve k prozkoumání znalcům, zda zaručují dostatečnou bezpečnost, zda jsou technicky správné atd.? Ministr veřejných prací inž. Dostálek sám přiznal technicko-dopravnímu výboru sněmovny, že stavba byla zadána dříve, než ministerstvo veřejných prací

schválilo plány a že vyšší náklady vznikly také z rozkazu ministerstva změnit plány ve prospěch bezpečnosti přehrady. Jak vidět, byly ty změny hodně pronikavé, když z toho vznikla vykopávka o 33.000 kubických metrů větší a kubatura betonu dokonce o 50.000 kubíků větší. Kromě toho nebyly v době, kdy se stavba zadávala, provedeny ani všechny sondy na staveništi a geologové nebyli proto hotovi se svým definitivním posudkem. Ministr Dostálek řekl, že stavba byla zadána proto tak brzy, poněvadž na to naléhaly vlivné osobnosti. Protože se intervenovalo. Ministr ovšem neřekl, kdo intervenoval, a my bychom právě chtěli, aby kontrolní parlamentní komise zjistila nejen, kdo to byl, ale proč intervenoval a jaký měl na tom zájem, že intervenoval. Zájem to musel být velmi silný, když v intervenujících potlačil vrozené svědomí člověka, svědomí z toho, že by spěch s nepřipravenou stavbou mohl jednou přivodit obrovskou katastrofu. I poslanec-právní poradce stavbu provádějících firem, i poslanec-spekulant s pozemky, jež budou stavbou přehrady zatopeny, a všichni ti, kdo měli na oferu-jících firmách jakýkoliv zájem, měli mít přece tolik pocitu odpovědnosti k celému kraji a především to mělo být ministerstvo veřejných prací, které nemělo nic dát na jejich svůdné hlasy. Protože všechna tato povinná péče byla zanedbána, musí se kontrolní a úsporná komise stavbou vranovské přehrady zabývat, chce-li si jméno parlamentní kontrolní komise vůbec zasloužit. Tady se musejí strany rozhodnout, budou-li hájit radši jednoho, dva koaliční poslance, kteří takto zneužili svého mandátu, anebo uhájí-li důvěru v čistotu veřejného života.

bá

Portret za 35.000 Kč — státních peněz ovšem

Pan předseda sněmovny František Staněk se dal, jako oba jeho předchůdci, portretovat pro reprezentační místnosti sněmovny. Je to už takový zvyk, že se dávají ministři, předsedové sněmoven a jiní významní hodnostáři portretovat k oficiálním účelům a nikdo by proti tomu jistě nic nenamítal, tím spíše, že i malíři jsou rádi živi a potřebují si k tomu zvláště v této těžké době vydělat pár grošů.

Sotva kdo by namítal, kdyby! Kdyby portretování nebylo bývalo svěřeno malíři, jenž je zaveden na podobizny agrárních předáků, jenž má na ně přímo monopol a kdyby s ním nebyl ujednáán honorář 35.000 Kč, slovy třicetpěttisíc korun.

Znalci poměrů v našem výtvarném umění tvrdí, že je to honorář za portret této kvality neobyčejně vysoký a my jim musíme věřit. Nejvýš že bychom k tomu připomněli, jak úzkostlivě se dnes šetří ve sněmovně na každé uklizečce, na každém haléři pro zaměstnance a zřízence, zatím co pan předseda se dává portretovat za 35.000 Kč. Říká se, že parlament je reprezentace vlády lidu. Tahle reprezentace za 35.000 Kč je nám i lidu však trochu příliš nákladná.

k. r.

politika

Josef Macek:

Nepřátelé socialismu za krise

O h l a s.

Redaktor „Přítomnosti“ uváděje moji odpověď na svou otázku „Proč se socialistické strany při řešení krise neuplatnily“, napsal: „Pan poslanec Macek omezil se ve své odpovědi na zkoumání, pokud na tom mají vinu socialisté sami. Zbývá doplnit toto nepochybně správné vylíčení vypsáním objektivních překážek, velmi silných, které stály a stojí socialistům v cestě.“

Proč pak jsem omezil svou odpověď takto, proč pak jsem se raději neomezil na ty vnější překážky socialistické politiky k řešení krise, či proč jsem aspoň spravedlivě nerozdělil vinu na tom, že se socialisté neuplatnili při řešení krise, na ně i na „ty druhé“, s řádným přívazkem „těžkých poměrů“. — Proto, že mi šlo o to, abych přiměl k přemýšlení socialisty.

I s rizikem, že se mi vytkne jednostrannost (ostatně každému bijící do očí i bez zvláštního upozornění redaktora t. l.), obrátil jsem pozornost na vnitřní nedostatky socialistické politiky v důležitých evropských státech. Věděl jsem, že skuteční socialisté pochopí, proč jsem nezačal hledat chyby napřed na „těch druhých“, abych jich tam našel tolik, že by se za jejich hromadou ztrácely chyby socialistů samých.

Že mně porozuměli i lidé mimo strany socialistické stojící, toho dokladem je úvodník Lidových listů ze dne 2. února, kde se píše:

„Bylo by pošetilé, zaznamenávat takto obšírně Mackovu kritiku socialistických stran jen pro škodolibou radost, jak je ten socialista seřezal. Je v té kritice mnohé, co má platnost i pro strany nesocialistické. Ve dnech, kdy Hitler se stal kancléřem... musí všechny politické strany provést analýsi svého hnutí, programu, technického uspořádání, výběru sil a taktice i strategii věnovati úzkostlivou pozornost. Zrcadlo socialisty Macka je velké dost, aby kromě socialistických stran viděly se v něm dosti jasně i strany, jimž představeno dosud nebylo. Mackovo thema volá po diskusi, která by mohla mít dobrý účinek, zejména, kdyby se neomezila na strany socialistické. A proto jsme mu věnovali tolik pozornosti. A věnujeme ještě.“

Před tímto článkem už 31. ledna přinesl deník Národní osvobození relief mých úvah v Naší době a prvního článku v Přítomnosti s tímto doprovodem:

„... dr. Macek velmi jasně odmítá všechny, kdo by jeho kritiky chtěli užítí proti socialismu. Jde mu naopak o jeho prohloubení a posílení. Selhat může určitá strana v určité době, selhat může internacionála, ale nemůže padnout myšlenka, že je nejen možno, ale i mravně nutno přebudovat lidskou společnost tak, aby na základě spravedlivé účasti na práci dostalo se všem slušné účasti na blahobytu hmotném a duševním“ (cituje ze závěru mého prvního článku).

„Venkov“ (27. I.) a „Večer“ to pochopily jinak. První nadepsal sbírku citátů z mé první úvahy „Jak zklamal socialismus ve válce, tak zklamal v této krizi“. „Večer“ podobně. V Národních listech 2. II. Dr. Hoch nadepsal svůj úvodník „Co dokázal socialismus“, a teprv v třetím odstavci si uvědomuje, že já nekritisuji socialismus, nýbrž praxi socialistů, neboť doznává: „Prof. Macek nezkoumá ve své odpovědi tolik socialistickou nauku, spíše ledví a srdce, čili metodu a povahové vlastnosti, s nimiž byla uplatňována...“ V Národních politice 3. II. na první straně sestavil prof. St. Nikolau výběr vět nebo i jen jejich obsahu, dal tomu do předu i do zadu uvozovky, které musí u každého vzbudit dojem, že jde o doslovný citát z mého článku (přes to že prof. Nikolau dodává, že je „citováno v souhrnu a obsahu“), a — zatajil jméno časopisu, ve kterém jsem to napsal. Měl je už nepochybně v peře, když psal: „Tak na př. nedávno napsal do týdenní revue prof. Macek, jistě dobrý socialista, článek »Postavení socialistů za krise«“; ale prof. Nikolau se opanoval a zamtl čtenářům Národní politiky jméno Přítomnosti. Docela stejně důmyslnou a opatrnou taktiku zvolil Dr. K. Hoch v onom úvodníku Národních listů. Vysmál se mu za to Demokratický střed (3. II.), který m. j. napsal:

„Také Národní listy sice podrobně zpravily svou obec o tom, co sociálně demokratický poslanec „vytýká socialistům“, ale netroufaly si jí ani říci, od koho dostal otázku, a kde odpovídá. Je to u stranických novin ovšem známý systém: věrní nesmí vědět ani o existenci tisku, který není organisován. Není-li také to samo dokladem, že Mackova diagnosa se v mnohém netýká jenom socialistického stráníctví.“

Týž list také píše:

„Venkov“ se mýlí, má-li nad Mackovým článkem radost. Ani občanské strany nejsou bez chyb... Strana, která první pochopí, že poznat a přiznat vlastní chybu je předpokladem, bez jehož splnění není nápravy, nemusí se bát o svou budoucnost, bude-li se o nápravu přičiňovat. Bude mít vždy dosti síly, aby pracovala k vítězství myšlenek, které ovládají její program neboť bude mít vždy dosti přitažlivosti pro nové pracovníky...“

Uvádím tohle přivítání svých úvah v tisku, zvláště agrárním a národně demokratickým, aby bylo vidět, že si pánové z těchto táborů sami řekli o odpověď, kterou jsem chtěl ponechat jejich vlastnímu ostrovtipu a svědomí. Ale patrně nemají dosti jednoho nebo druhého, a tak jim musím posloužit pootočením zrcadla, o němž psaly Lidové listy.

Kdo pak krizi vyvolal?

Vytkl jsem evropským stranám socialistickým, že nemají jasné a jednotné teorie pro výklad, proč krize vznikla, a podle toho promyšlené politiky protikrisové, že „v socialistických stranách světa je ovšem dosti jednotlivců, kteří mají určité názory jak na podstatu a příčiny této krize, tak i na prostředky a cesty, jak z ní ven“, ale že „strany socialistické ani u nás ani v cizině nepřijaly, pokud mohu soudit, žádný určitý výklad krize, ani žádnou určitou politiku protikrisovou“. — Snad za tu krátkou radost, kterou toto konstatování způsobilo odpůrcům socialismu a nepřátelům stran socialistických a nás, mohli by mně odpovědět na otázku: Kdo tuto krizi vyvolal, kdo ji udržuje a zůstřeje?

Čím se objeví moje kritika stran socialistických v cizině i u nás naproti této nejstrašnější obžalobě „kapitánů“ financí, průmyslu, ředitelům vysoké politiky zahraniční i vládního a správního aparátu vnitrostátního, jakož i buržoasního tisku?

Kdopak způsobil ten světově veliký paradox reparací? Paradox v tom, že náhrada hmotných škod, kterou Německo Francii a Belgii (o ostatních nemluvě) způsobilo, nemůže prý býti vůbec poskytnuta a dluhy tyto že musí být vůbec smazány, protože „to nejde“, aby z jednoho státu šlo nějaké zboží a práce do druhého bez oplátky, jen na obnovení škod tam spáchaných? — Ve skutečnosti „to nejde“ proto, že na reparacích chtěli vydělávat francouzští (a jiní) kapitalističtí podnikatelé. Ti přiměli vlády „vítěznych států“, aby uložily Německu náhradu ve zlatě, a jen z malé části ve zboží, aby sami hodně vydělali na dodávkách francouzskému státu, jež měly být „placeny“ německým „zlatem“. Kapitalisté (především francouzští) využili pocitu odvety a vlastenectví v lidu francouzském, aby znemožnili jedinou formu, v jaké tomuto lidu mohla být náhrada škod válečných poskytnuta — totiž německým zbožím. (Socialisté francouzští, angličtí a belgičtí radili řešit problém reparací jinak, i co do částky reparací, i co do metody „placení“.) Kapitalisté v zemích vítěznych chtěli, aby Němci posílali na účet reparací zlato, kterého neměli, a kterého si nemohli dosti vydělat obchodem s cizinou, protože titíž kapitalističtí podnikatelé ohradili své trhy ochrannými cly, zákazy dovozu, předpisy na „ochranu měny“ atd. Kapitalisticky zmonopolisované trhy má pak lid nazývat „vlastí“, což je jméno, užívané pouze v jednotném čísle. Místo množného se říká „nepřátelská cizina“.

Kdopak léčil vznikající takto „krisi reparační“ drahými zápůjčkami Německu, Rakousku, Maďarsku —

bez ohledu na to, že s tímto vzrůstem dluhů roste „problém“ reparací a obnovy hospodářských styků jako lavina, která musí účastníky této pošetilé politiky zasypat a jejich země zpusťošit!

Kdopak tak geniálně pochopil problém doby „Odbyt“, tak totiž, že přemýšlel jen o tom, jak stlačovat výrobní náklady na jednotku zboží stupňováním výrobnosti technické za současného decimování pracujících lidí v zracionalisovaných „liduprázdných“ továrnách, a stlačováním jejich kupní síly, jež je přece samozřejmým předpokladem odbytu zboží a tedy vlastním podnětem k výrobě?

Kdo způsobil rozvratem soukromohospodářského života doma i dumpingem zahraničním rozvratem veřejných financí, a to jak státu, tak i samosprávy? Neboť velká část příjmů státu i obcí závisí na úspěchu soukromého hospodářství, a s odumíráním jeho odumírá i hospodářství státu a obcí. (Krise našich železnic by nemohla být tak ostrá i přes pokroky autodopravy, kdyby vinou krize nebyla tak poklesla doprava zboží a osob.) A z této krize veřejných svazků vzniká zas neodolatelný tlak na důchody jak zaměstnanců veřejných, tak i soukromých, jejichž zaměstnanost a tedy hospodářské postavení je už dnes také nerozlučně spjata s hospodařením veřejným. Kdopak v tomto hospodářském rozvratu ve výrobě a obchodě, v cenách a důchodech začal ve jménu „ochrany měny“ (to jest měřítka cen, důchodů, nároků a závazků) dále ztěžovat mezinárodní výměnu zboží a práce a nutit národy do obtížné, barbarské formy směny naturální — věc za věc?

Kdo tedy tuto krizi hospodářskou vyvolal a kdo ji udržuje? — Když socialista vytýká socialistům, že se nehledí podívat ostře na příčiny této nesmyslné „krisi z nadbytku a technického pokroku“, a po jasném rozpoznání těchto příčin zahájit rozumnou politiku k vyléčení krize, tu není opravdu žádný důvod pro stoupence starého řádu k nějakému vítězoslavnému zpěvu. Mohlo by se jim stát, že by se jedno přísloví obrátilo, a že „ten, kdo se směje nejlépe“ — smál by se také naposledy! — Už jsem předešle napsal, jak v rozpočtovém výboru při řeči ministra sociální péče dra Czecha nad průmyslovým hřbitovem přešel smích i agrárikům i národním demokratům.

Dosud se u nás kapitalistům a jejich politickému nástroji — stranám buržoasním — dařilo přesouvat ve veřejném mínění odpovědnost za chyby hospodářské politiky našeho státu na „cizince“. Výpověď obchodní smlouvy s Maďarskem a následující a dosud trvající celní válku s tímto sousedem nezavinila prý strana agrární a tvrdošíjný Udržal, nýbrž Maďaři (kteří byli v Praze a čekali do poslední chvíle před odjezdem vlaku na pozvání k novému jednání). Také na našem neuspokojivém hospodářském poměru k Rakousku, Německu, Jugoslavií, Polsku, Dánsku atd. nejsou prý vůbec vinni naši zemědělství a průmysloví kapitalisté a monopolisté, nýbrž jen a jen cizinci, kteří nás „chtějí zaplavit“ zbožím, za něž by nevzali žádné naše výrobky, nýbrž jen naše „zlaté koruny“. Těmi si podle všeho chtějí cizinci vytapetovat svoje kanceláře, své nádražní čekárny a — svoje zprostředkovatelné práce, před nimiž jsou přibližně stejně hlučné fronty jako před našimi.

Tuto sebevražednou politiku civilisovaných, t. j. dnes po kapitalisticku řízených národů, by měli socialisté od základu změnit. Neboť patří k základním

zásadám socialismu zásada spolupráce na podkladě rovnosti a svobody uvnitř národů a mezi národy. Proti šíleně zvrácené zásadě „národní soběstačnosti“ staví socialism od počátku zásadu lidské rovnosti a bratrství, to jest spolupráce. To je ten vykřičený socialistický internacionalismus, který dnes svádí jeden ze svých zápasů nikoli s národní poesí a hudbou, nýbrž s „národními“ cly, „národními“ zlatými měnami, s „národními“ mzdami (jež prý musí být nižší než v cizině) a „národními“ cenami (jež prý musí být vyšší než v cizině, abychom mohli provádět dumping — viz cukr, železo, uhlí atd.).

Svět, rozvrácený slepou ziskuchtivostí „národních“ skupin kapitalistických a jejich politických pomahačů, měli a mají dát do nového a to lepšího pořádku socialisté. Kdo pak jiný? Dozajista úkol, který žádná nadsázka nevyličí přehnaně.

Od kapitalistů nelze rozřešení krise očekávat. Ti dosud tuto krizi dovedli jen rozšiřovat a stupňovat. A co socialisté? Napsal jsem, že na řešení této krise nejsou připraveni. Jediný závěr, který z tohoto nevyvratného faktu musí udělat, je, aby se připravili a odhodlali. Socialisté dosud dělali závěr jiný: Cítíce svou nepřipravenost na řešení krise, věnovali se úsilně zmírňování jejich následků pro pracující a chudé lidi. Místo do sociální politiky, jež by měnila hospodářské poměry a preventivně pracovala k jejich zlepšování, dali se zatlačit do sociální péče o nejhůře postižené, totiž nezaměstnané a hladovící. Naprostá nutnost provádět tuto sociální péči je zajisté velkým handicapem pro akční volnost socialistických stran. Kdo z mého prvního článku vyčetl nějaké podceňování nebo dokonce popírání toho, co socialistické strany v cizině i u nás učinily a činí v oboru sociální péče, četl něco, co jsem nenapsal, a na co se mne nikdo neptal, protože to každý ví. Čtenáře Přítomnosti snad nepotřebuje nikdo přesvědčovat, že jsou to socialisté, kdo u nás vymáhají ty stamiliony na podpory nezaměstnaných ať podle gentského systému, ať několika stravovacími akcemi, ať příspěvky na t. zv. produktivní péči o nezaměstnané. Ale tyto nesporné zásluhy v oboru sociální péče nemůže žádný socialista nazvat řešením krise. A o to jde, aby si socialisté uvědomovali nejen to, co v této krizi dělali a dělají, ale také to, co nedělají, a proč. Je třeba, aby pochopili, že krizi nemůže řešit sebe intenzivnější činnost sebe lepšího ministra sociální péče, nýbrž, že je třeba pracovat proti ní v oboru měny a úvěru, úpravou zahraničního obchodu, veřejného podnikání a tedy také veřejných příjmů a vydání, organizací směny výrobků zemědělských a průmyslových, a — to je úkol vrcholný: novým zřízením pracovním a novou soustavou rozdělení důchodů. — Tyto úkoly musí socialisté světa vidět před sebou jasně, aby je mohli dobře řešit. Sociální péče sebeobětavější nestačí k záchráně pracujícího lidu z dnešní krise. Škody, které špatná politika v oboru průmyslu, zemědělství a obchodu, v politice měnové a úvěrové, daňové a výdajové napáchá, nestačí odčinit sociální péče. Ta ošetřuje jen raněné na tom hrozném hospodářském bojišti, jež se mění opravdu ve hřbitov.

Na různé adresy.

Teď bych rád několika slovy odpověděl těm, kterým jsem to slíbil v „prozatímním doslovu“ minulého čísla. Nejdřív těm, kteří řekli: „Je to pravda, ko-

nečně to někdo řekl.“ Vynechávám při tom ty, kdo k této větě připojují škodolibý úsměch. Ty odkazují třeba na hořejší úryvek z úvodníku Lidových listů. Obracím se jen k těm, kteří tu větu vyslovili s pocitem úlevy, že se o některých těžkých otázkách socialistické politiky v tomto státě začíná otevřeně diskutovat. Přátelé, tím, že „to konečně někdo řekl“, ještě se nic nespravilo! Pravím to především těm, kdo mají povinnost ne vzdychat, jak je to těžké a smutné, ale pracovat k tomu, aby to bylo lepší, než to je. Onehdy jsem měl na jedné přednášce dra Z. Ch. příležitost, vyložit pěkně ustrojeným a pěkně smýšlejícím lidem, jak se dělá politika. Že to znamená pro ty zesměšňované poslance, sekretáře, redaktory a agitátory nechat si vyvlastnit soukromý život buď bez náhrady nebo za náhradu velmi problematickou, obětovat zdraví, rodinný život, osobní záliby, a dodal bych ještě: při tom se nechat někdy ohrožovat lidmi zfanatisovanými nebo opilými, kteří přijdou schůzi rozbít, ne vyslechnout výklad a vyvrátit jej argumenty.

Ale na druhé straně je tu odměna v prožívání toho, co bychom mohli nazvat probouzením lidu k demokracii, k řízení jeho vlastních osudů. Věřte, že z některé zdařilé schůze s poctivými a pracovitými lidmi odejdete s pocitem, že jste se ohřáli na jejich víře a chuti, udělat ten svět lepším, než jak jsme jej zdědili. Když vám taková schůze „zkaží neděli“, nelitujete toho. Zkuste to. Považují za největší chybu našich školsky vzdělaných lidí, že se domnívají, že „politicky žijí“ jenom čtením, při němž „si ujasňují“ otázky (řídčeji odpovědi na ně). Nebo když se stýkají jen s lidmi stejného smýšlení, a tak si druh s druhem jen přizvukují, ale ani nikoho nepoučují, ani sebe nedávají poučit. Anebo se vyhýbají schůzím organizačním a spolkovým v domnění, že se tam maří čas, že by oni v debatě víc vydali než přijali. To je někdy možné, ale zhušta nastane pravý opak. Demokracie nekveté v poustevnách, nýbrž v poradách lidí s lidmi o „věci společné“.

A teď ještě pár slov těm, kteří řekli: „Je to pravda, ale nemá se to říkat“ — patrně „nahlas“. Přátelé, demokracii nesluší ani neprospívá spikleneckví. To je metoda sebeobranu nespokojených v soustavách samovlády. Demokracie nejen snaší, ale v jistých případech nutně vyžaduje veřejnost. Myslím, že takový případ nastal. Dnes je nejen celý náš stát, ale celý svět velkým pacientem, který žádá vyléčení. Tohoto pacienta — řekl jsem to už minule — není ani možno ani radno uspat, aby necítil ani prohlídku.

Odpůrci socialismu mohou těžit jen z nedostatků a chyb socialistů, nikoli z jejich sebezpoznaní a sebenápravy.

Když jsem tak četl odpovědi na první článek v rozmanitých novinách, pořád jsem čekal, odkud a kdy přiletí jedna otázka: „Když vidíš tolik nedostatků v politice socialistických stran evropských, proč pak sám zůstáváš v jedné z nich?“ Tohle přec mohla být pěkná věta v kterýchkoli novinách — víte, taková jadrná, schůzová! Dosud nepřiletěla odnikud. I ti, kdo má slova nejhůř překroutili, nenašli v sobě opovržlivost k této otázce, anebo již na ni odpověď v prvním článku našli.

život a instituce

Gel:

O paměti lidské a povinnosti občanské

II.

Poměr lidí k svědectví.

Na sedmnácti svědeckých výpovědích — vesměs přísežných a vesměs si odporujících — byla zde minule demonstrována nespolehlivost tohoto způsobu, zjišťovati skutečnosti i vnějšího světa a rekonstruovati i takové situace, jež s předmětem procesu nemají nic společného. Jež tedy, jak by se zdálo, nemohou být námětem diskuse ani příčinou různé názorů, nýbrž toliko tématem jednoznačného zjištění: frekvence byla dvojitá, či jednoduchá. Dvojitá a potom jednoduchá. Od kdy. — Dveřmi se nechodilo. Dveřmi se chodilo. Stále. Po určitý čas. Do kdy.

Z každé kategorie může být správný jen jeden údaj. Z čehož plyne: šestnáct výpovědí bylo nespolehlivých. Protože pak — se stanoviska zjištění objektivní pravdy — je irrelevantní motiv této nespolehlivosti, a protože nám zde jde o otázku, čeho je třeba zařídit, aby výkonná spravedlnost měla ulehčenou práci, nebudeme se zabývatí otázkou, jak vznikají en général nespolehlivá svědectví.

Spokojíme se zajisté tichým konstatováním, že všeobecně, bez zřetele k jihlavskému přelíčení, je vztah lidí k přísežné svědecké povinnosti občanské vymezen těmito krajními hranicemi: na jedné straně jsou Menonité a členové podobných církví, kteří odmítají přísahu už dogmaticky. Oficiálně je důvodem, že pojem boha nesluší zatahovati do lidských sporů. Psychologicky vnučuje se výklad jiný. Těsný příklon k starému křesťanství přináší s sebou zřejmě atmosféru mentality semitské, se všemi pochybnostmi a vším vědomím „kusosti všeho lidského“ vědomí i vědění, jež není dovoleno podpírati jménem božím. (Starí soudcové a advokáti tvrdí, že soudící se starší židé skoro nikdy nežadají přísahy odpůrce, a blíží-li se nutnost přísahy roste oboustranná ochota ke smířlivému vyřízení sporu.)

Druhý extrém byl jednou vyjádřen celostránkovou kresbou v satirickém časopise. Pod karikaturou sudiče byl text: „Tu výpověď bych chtěl vidět, kterou já bych neodpřísah’!“

Nedávno rozplakal se před pražským soudem sedmdesátiletý stařeček, který se namanul ke srážce aut, a jenž byl předvolán jako svědek. Po dlouhém, šetrném a soucitném dotazování dověděl se předseda, za vzlykání svědkova, toto: „Přes sedmdesát let je mně, jak živ jsem se soudem neměl co dělat a teď na starý kolena takovou hanbu...“ Na soudcovu ujištění, že svědčit není hanbou, odpovídal stařeček tvrdošíjně: „No jo, ale jsem u soudu...!“

Toto je superlativ, jehož positiv zní: „A co já budu chodit po soudech!“ I tato velmi rozšířená nechota spolupůsobí k ubývání průkazní hodnoty, kterou má svědecká výpověď mít.

K tomu přistupuje zmenšená úcta k velkým imponderabilím, jež ostatně podkopává i jiné základy lidského spolužití.

Většina těchto bolestí, jimiž trpí výkonná spravedlnost, dá se léčit — stejně jako na příklad tucty po-

tíží fyzicky zeslabeného organismu — jen celkovou léčbou: zde i tam řádnou výživou, trochou blahobytu. „Učiňte, aby žít stálo za to,“ říká Lao-tse císaři, jenž si stěžoval na epidemii vražd a sebevražd — „i bude jim stát za to žít.“

O d svědka k svědkovi.

Otázka je, kterak objektivisovat podle možnosti trestní řízení, kterak ho podle možnosti učinit nezávislým na chabosti lidské a svědecké paměti.

Dosavadní postup lze demonstrovat na tomto teoretickém případě:

X Y je obviněn z deliktu proti § Z. V obvinění i v obhajobě hraje rozhodující roli otázka, dalo-li se v kritické době na podzim roku 1920 procházet na chodbu dveřmi v I. patře domu čp. 95 v Praze I., jaká byla frekvence v tamním úřadu a kdy se nastěhoval.

Trestní oznámení vede o tom, že se procházet dalo, svědka A B. Svědek A B je předvolán k vyšetřujícímu soudci, potvrdí obvinění a je propuštěn. Obviněný, byv předvolán a odpovědně vyslechnut, opírá jak čin, tak okolnost tvrzenou svědkem A B. Jsa tázán, kdo by mohl potvrdit jeho výpověď, jmenuje svědka C D. Svědek C D byv předvolán, vypovídá, že nemůže svědčiti k této otázce, protože byl v domě Praha I. čp. 95 zaměstnán až od roku 1921. Byv tázán, kdo by... atd. dává do protokolu, že snad E F nyní zaměstnán u firmy N... atd. Svědek C D je propuštěn. Obsílka zasláná svědku E F se vrací jako nedoručitelná. Adresát zaměstnán u firmy N N. (Může se opakovat ad libitum, nebo také ad omrzení.) Svědek E F (konečně) vyslechnutý vypovídá, že se oněmi dveřmi nedalo projít. Svědek jest propuštěn a znova volán svědek A B. Po předestření svědecké výpovědi E F dává do protokolu: Trvám na svém. O věci by mohl vypověděti G H... atd.

I kdyby vyšetřující soudce neměl víc práce, než může beze zbytků za den vyřídit, nebo kdyby měl jen tento případ, trvala by procedura od prvního výsledku svědka A B až do druhého jeho výsledku (za předpokladu, že se obsílka pro E F vrátila jen dvakrát a ostatní svědci že přišli přesně) 23 dní. (Počítáno: dnes odeslaná obsílka zítra doručena, pozítří výslech!) A výsledek: na jedné straně tvrzení obžalovaného a svědka E F, na druhé straně jedna výpověď bezvýznamná a jedna pro obvinění.

Číslice 23 dní je nsvědomitě optimistická: každý svědek byl doma, když přišla obsílka, u firmy N i u N N věděli, kam jejich úředník odešel, nikdo nebyl nemocen, každý měl kdy přijít atd. Než i tak je to jistě ohromující cifra, jež mnohé vysvětlí. Je zaviněna těžkopádností a zastaralostí komunikačních předpisů soudního aparátu.

Kusé vyšetřování a jak vzniká.

Druhou překážkou, zakládající interní circulus vitiosus v přetížení soudů, je skutečnost, že se vyšetřujícím soudcům ukládá víc než mohou unést.

Doktor práv se rozhodne pro soudní službu. Zná paragrafy nazpaměť, je nadto bystrý právník. Všechny cesty ve státní službě jsou mu otevřeny. V této výhodě je pro něho i kletba: je přidělen vyšetřujícímu soudci, jako by jinde byl přidělen poštovnímu tajemníku, ministerskému komisaři nebo radovi zemské správy. Jenže: přetížený vyšetřující soudce, nechce-li se beznadějně, přes práci do pozdního večera (na Pankráci na př. pracují soudci při oficiální jednoduché

frekvenci do 18 i 19 hodin), ve spisech utopit, musí svého právního praktikanta nebo auskultanta nechat vyslychat partaje. Kde má nešťastný auskultant vzít kriminologickou praxi? Kde zkušenost, jak proniknout hru obviněných, kdy se, na počátku trestní věci, brání nejhrouževnatěji, jak naopak zase poznat lichost obvinění? Následek: kusé protokoly.

Z auskultanta se stane soudce, okresní soudce, vyšetřuje, nabude zkušeností, zapracuje se — je na něm řada stát se radou. A už musí k nalézacímu soudu, je třeba votantů, protože sestavovat senáty je pro presidenty krajských soudů skládací hrou „člověče, nezlob' se!“ Před válkou bývali u velkých sborových soudů i vrchní radové vyšetřujícími soudci, ve Vídní dokonce pro velké případy radové dvorní (hodnost nynějších radů nejvyššího soudu). Pokud známo, není v republice — kromě šéfa pankráckých oddělení — vyšetřujícího soudce hodnosti rady.

Výsledek kusých protokolů: odročování hlavních přelíčení „za účelem výslechu navržených svědků, připuštění nabídnutých důkazů a doplnění přípravného řízení“. Prakticky: předseda musí při novém přelíčení pak čísti a projednati znova všechno, načisto od začátku! Nedostatečně vyšetření zaměstná tři přetížené soudce do dvojnásobku nutného času.

Trestní řád sám má zásadu tak zvané kontinuity hlavního přelíčení, to jest zásadu, že přelíčení nemá být bez závažné příčiny odročováno. Zlé dilemma často pro soudce!

„Soudní policie.“

Dosavadní postup je dále tento: potřebuje-li vyšetřující soudce zjistit nynější pobyt svědka nebo jinou konkrétní věc, vyžádá si pomoc policie nebo četnictva. To jest: napíše dotyčnému úřadu stručně, oč jde a co potřebuje. Dotyčný bezpečnostní orgán, zavalený vlastní svou prací pátrací a bezpečnostní, a prakticky ne plně informován, oč v celku jde, vyšetří věc podle nejlepšího vědomí a svědomí, a odpoví. Že v odpovědi není třeba rozhodující detail, za to nemůže ani ten detektiv či četník, ani ten soudce. Za to může — předpis.

Předpisy je třeba změnit! Nelze ovšem bez úvahy a rozmyslu mnohem většího, než předcházely sepsání této stati, měnit kardinální ustanovení, jichž nesporná těžkopádnost je na druhé straně vyvážena stabilitou, kterou poskytují zákonu. Nelze měnit nic na obřadném a zajišťovaném doručování obsílek pro obhájce, zástupce, žalované, obžalované a soukromé účastníky, jichž nepřítomnost ve stanovenou dobu má právnicky nenapravitelné následky. Nebo pro svědky, o nichž je notoricky známo, že jejich výpověď má rozhodující význam, či kteří jsou notoricky neochotní.

Jde však o to, zbavit soud laviny korespondence jiné, té podřadné, z dobrých padesáti procent předem k bezvýslednosti odsouzené.

Zdá se, že většina této přítěže by byla odstraněna zřízením toho, co se ve Francii jmenuje (nejde de facto o totéž) Police judiciaire, Soudní policie.

Soudní policií by se rozuměli zkušení detektivové nebo aktivní kvalifikovaní četníci s právem úřadovati v občanském šatu (nebo třeba obě kategorie uniformované), přidělení vyšetřujícím soudcům u sborových

soudů. Členové soudní policie mohli by zůstat — až na určitá nevelká rozšíření — vybaveni dosavadní svou pravomocí vyslychat a případně i předvádět.

Instituce soudní policie prokázala by soudu služby, jež by i číselně daleko převýšily rozpočtové zatížení: nejen bezpečnostní úřady by se zbavily zdlouhavé korespondence a rešerší, jež stojí spoustu času, aniž se projevují v bilanci efektivní výkonnosti. Tento užitek by byl přídavkem.

Hlavně by se ulehčilo soudcům. Na 23 dnů jsme vykalkulovali časovou cenu tří svědků A B, C D, E F.

Jak by se to dalo dělat.

Dejme tomu, že na dva vyšetřující soudce připadne jen jeden soudní policista. V případě, že jde o větší vyšetřování, vypůjčí si vyšetřující soudce ještě dva další policisty, a vyloží třem detektivům za tři minuty, co říká svědek A B a co obviněný. Lze mít za to, že nebude trvat ani 2-3 dnů a detektivové budou mít pomocí telefonu a tramvaje (i 1 motocykl by mohl být u velkých soudů) zjištěno, jak to s těmi dveřmi, s přestěhováním Jednoty a s frekvencí bylo. Objektivně zjištěno, takřka bez svědků.

Jen namátkou: ad stěhování Jednoty. V Praze je 30 špeditérů. Maximálně třicítí telefonickými hovory lze zjistit, kdo stěhoval Jednotu, s výzvou: nevíte-li, poptejte se personálu a laskavě (velmi významné pro zjednodušení úředního jednání!) zavolejte číslo soudní policie. — Druhý policista je zatím na konskripčním úřadu: kdy se stěhoval domovník Jednoty N N. z Lipové ulice do ulice Karoliny Světlé. Třetí je zatím na telefonním úřadě: kdy jste zaváděli roku 1920 telefon . . . a potom: jaké tam bylo přepojování, jaká čísla měly firmy . . . které tam měly kanceláře. Jak se přepojovaly, když Jednota neúřadovala? (Domácí ústředny musí být schváleny poštou!) Tím už se také řeší otázka frekvence: jednoduchá či dvojitá.

Sleduje se další stopa: účtárna Elektrických podniků hlavního města Prahy, oddělení: světelný proud. „Pane rado, prosím vás, jistě může odborník zjistit srovnáním účtů za světlo ze září a října 1920 a 1921 . . . Jednota . . . zda roku 1920 byla jednoduchá frekvence.“

Sleduje se další stopa: kanceláře jsou uklízeny. Posluhovačky mívají posluhy dvoje: obyčejně jednu ranní — v kancelářích s dvojitou frekvencí nebo v domácnosti, a jednu v kanceláři, kde lze poklízet odpoledne. — Do nemocenské pokladny, prosím, kdo byly pojištěny roku . . . Jednotě . . . atd. jako posluhovačky? I narukuje pět jmen. — Do kartotéky jmen! Ukáže se buď, že posluhovačky byly pojištěny kromě Jednotou ještě soukromnicemi (byla tedy frekvence jednoduchá), nebo poklízely, řekněme jedna v divadle, v biografu, nebo v budově střední školy: v Jednotě musely pracovat ráno, před úředními hodinami: frekvence byla dvojitá. I to „do kdy“ se z toho dá zjistit.

Zatapetované dveře: v pokladní knize je jistě záznam o koupi knoflíku (místo kliky), o koupi látky nebo voskovaného plátna. — Soudní policisté už dávno mají úplný seznam tehdejších úředníků. Mluví s nimi, získávají ne výpovědi, ale stopy. — Starožitník musí mít zapsáno, kdy prodal svícny, druhý šofér si snad vzpomene na víc. — Kdo dodával do Jednoty lahůdky, kdo je nesl do Jednoty oněmi dveřmi?

Za čtyři dny by měli soudní policisté snesený materiál, pro který museli v Jihlavě zasedat aspoň o deset dní déle čtyři soudcové a dva zapisovatelé.

Snad by zavedení této instituce stálo za pokus? Její význam by se jistě ukázal velmi brzo.

Ochrana svědků.

Druhou otázkou je postavení svědků. Veřejnost se nesmí ovšem dát mýlit senzacními procesy, jež pochopitelně vzbudí mnoho zájmu a utkví v paměti: ne všude je tak velký nápor na svědky. Než na druhé straně musí zákon počítat se všemi eventualitami a jistě by se mělo při pracích na novém trestním právu uvažovat i o tomto problému.

Dosavadní teorie i prakse vydávají svědka naprosto v ruce procesních stran, a ani předseda nemá vždycky možnost, ochránit občana, jenž plní svou povinnost: vždyť otázka věrohodnosti svědka je opravdu důležitá a předseda nemůže vědět, zda otázka procesní strany nemá reálného podkladu.

Na druhé straně zase nemůže nikdo žádat po státním zástupci, aby zamlčel, že svědek obhajoby byl na příklad dvakrát stíhán pro podvod a zhářství, a že vyvázl bez trestu jen proto, že byl uznán nepřičetným a internován v ústavě.

Obhájce pak by považoval jistě za opomenutí povinné péče, kdyby nepoužil informace, již se mu dostalo, a nezeptal se: byl jste disciplinárně propuštěn? Svědek řekne: ne, leč uplyne čtrnáct dní, než to jeho úřad potvrdí.

Semper aliquid haeret. A v druhém případě, jak přijde ten ubohý blázen k tomu, aby se psalo o jeho minulosti?

Problém spočívá podle všeho ve veřejnosti tohoto úseku hlavního přelíčení. Snad by se tomu dalo odpomoci tím, že by soud na návrh stran, jež přece znají předem jména svědků, žádal u úřadu trestního rejstříku za sdělení, zda jsou zachovalí, a aby návrhy stran o nevěrohodnosti svědků, jakož i výsledky rešerší byly podávány písemně (soudem projednávány v poradě neveřejné). — Nejde o ochranu notorických zločinců, ale o plnění slibu, jež zákon dává těm, kdož odpykali své provinění, a snaží se o zapomnění. I zákon o podmíněném odsouzení se dosavadními předpisy stává částečně ilusorním.

Je na právnících, aby našli východisko z tohoto dilemmatu. Jakož je vůbec na právnících, aby řešili otázky, jež zde byly naznačeny, bez nároku na jakoukoliv autoritativnost, jen tak, jak se věci jeví dlouholetému soudnímu a policejnímu referentovi.

do ba a lidé

Franta Kocourek:

Tři dny v kraji pučistů

II.

Z hovorů u Bílého kříže.

U Bílého kříže ve výčepu je několik lidí.

„Taková hlópost,“ říká vysoký stařík, usazený u kamen: „Co s těm zmohli? Nic si nepomohli. Dyt to bohatství také není všechno. To musí byt na světě, musijó byt boháči, musijó byt chudáci. — Hlavní je, řeknu vám, pane, jak kdo tu chudobu bere. Hlavní je, aby byl člověk šťastné s erteplovó

polívkó. No tož nějaká spravedlnost musí byt. Ono je těžké jít rovnó cestó, ne tak křívó.“

„Ten Šušlík je z Malinek od Bránkovic,“ poznamenává nový příchozí, oblečený v kostkovaných šatech, přepásaných zakrvcávenou zástěrou, ve vysokých botách, na hlavě beranici, jako Ladou nakreslený. Není to jen tak někdo, ostatně každý zdejší člověk je od 22. ledna nějak pozoruhodný. Je to řezník a uzenář Zbořil, starosta bučovické střelecké jednoty, který na štěstí pro sebe složil tuto funkci před nějakým časem.

Ale pušky měli fašisté uloženy u něho. Když se chystali na Svatoplukova kasárna, šli si je vedoucí pučisté vyzdvihnout. Zbořil náhodou nebyl doma — nové štěstí — a jeho žena jim je odepřela vydat se vši rozhodností. To není maličkost. S jednotářskými puškami by byl pravděpodobně puč dopadl krvavěji.

„Šušlík bude oběšen,“ říká kdosi se sklenkou slivovice u pultu. „Včera mu dokázali, že střelil toho vojáka, co je v nemocnici.“

„Ale věšat nebudó,“ uklidňuje nedávný starosta střelců Zbořil.

Ptám se na bučovické účastníky Kobsínkovy výpravy, abych něco slyšel o těch, do jejichž domovů se nedostanu.

„Nachtali jich, zkrátka, dvacet korun, snídani, večeri jim slíbili a eště zadarmo cestu do Brna, že pré na schůzi. Doležal je strážný v továrně, ale byl teď bez zaměstnání, živil se štrikováním. Má ženu a čtyři děti. Kuchynka, to je ten, co jich vezl do Brna, také tak tak že se živí, udělal to skrze obchod, má ženu a dítě. Měl jich vést Chalabala, ale on nemohl, protože se právě ženil. Šulín, temu je třicet let. Rolník a majitel domu, jenomže to musel prodat, má ženu a dvě děti. Ten, když přišli k tomu hájku, co je nad kasárny v Brně, a když slyšel, co se má dělat, dal dolů gatě, vykadil se a dal se na útěk do Bučovic. A Mikolášek, to je zedník, sedm dětí má, ten se dal za ním.“

Jak vyjde u soudu najevo, tak příkladně se zachovala značná část Kobsínkovy avantgardy. Někteří se odpoutali už po vystoupení z autobusu u Brna.

A proč se tu líbil Gajda?

Mírím otázkou na bývalého střeleckého starostu, a ten se snaží vylíčit co nejlegálněji svůj dojem. Jeho chytrá tvář jeví stopy stylisačního úsilí.

„Gajda udělal v Bučovicích takový dojem, že jsme si všichni s různých stran, živnostníci i agrárníci, řekli, že sloučí všechny strany. Co říkal ve svých řečech? Že budou jen čtyři ministerstva, teda úřednický stav že bude mět jedno, druhé městský stav, potom venkovský — a to čtvrté ministerstvo? To nevím — myslím, že lidovci měli mět zvláštní ministerstvo. Tak asi tehdy mluvil. Vykládal, jak rozhazují ministři, proti stavění paláců a podobně.“

Okrášen odznaky, pod fašistickými prapory, ve čtverci jemu na počest tasených šavli agituje generál Gajda. Sibiřský hrdina, obklopen legendami o dobývání měst v pohádkové dále, na podnosech z ryzího zlata mu nosili před bránu chléb a sůl, vítězi, muži tvrdé pěsti.

Jak usnadněná agitace mezi těmito lidmi, toužícími jen po čtyřech ministerstvech!

„To víte,“ pokračuje Zbořil, „že nás každého, kdo je pro národ, že nás to až otrnulo, když jsme slyšeli, jak jiné národy jsou skromnější — a bohatší národy jsou skromnější...“

Ale potom to začlo se sibiřským hrdinou jaksi praskat. A starosta střelecké jednoty Zbořil a jeho někteří přátelé ze strany národně demokratické, živnostenské i agrární začali bystřit sluch, byli existenčně znepokojeni:

„Když začlo to bubnování v novinách, co s Gajdou je, hned sem s několika vyskočil z fašistické strany — a řeknu vám, ani jeden slušný člověk tam nezůstal!“

„Ano, samá spřež tam byla,“ připojuje se neznámý s bičem v ruce, už na odchodu. „To je nejlepší vidět z toho, že oba pokladníci organisaci okradli. Jeden vzal čtyři sta, druhé jich ošulil o pět set.“

A jak měli rozdělené funkce?

„Doležal měl být generálem. Také se mu tak říkalo, generále Doležale ho oslovovali a on se podepisoval: generál Doležal.“

To není všechno:

„Aj jeho žena se podepisovala: Doležalová, generálka.“

Nepřekonatelný romantisme a v uniformě, jakož bývalo!

Od kdy začal Gajda v Bučovicích působit?

„Sem přišel po prvé na veřejnou schůzi v radnici,“ odpovídá Zbořil, „důvěrná schůze to byla, koncem roku 1929 nebo začátkem roku třicátého. Řečnil na ní aj Navrátil z Králova Pole. Veliké dojem to udělalo. O nehospodárném systému, jak vlada plýtvá, jaký je státní režim — no, moc se to líbilo.“

Politicky vypadají Bučovice s půlčtvrťm tisícem obyvatel tak: z třiceti mandátů mají nejvíc lidovci: 9. Potom živnostníci: 4, agrárníci: 3, národní socialisté: 3, národní demokraté také 3, komunisté také 3, sociální demokraté: 2, fašisté: 1, křesťanští sociálové (Čuřík): 1, a 1 israelité. Starosta je národní demokrat.

Přibližně je možno hospodářsky a stavovsky rozdělit tyto věřící na tři stejné skupiny: jednu zemědělskou, druhou obchodnickou a živnostenskou, třetí úřednickou a dělnickou.

„Já sem se starostenství ve Střelecké jednotě vzdal,“ končí Zbořil ve sladké vzpomínce, „žena mně to chtěla vyházet na ulici. Ale ještě 13. prosince 1932 se objednávalo pro bučovickou jednotu střelivo z Prahy, ano, za tři sta sedmdesát pět korun padesát haléřů — ano,“ dodává místo celé věty, která by mohla být neprozřetelná.

To bylo střelivo, určené pravděpodobně proti vojákům v židenických kasárnách. Za 375 Kč 50 hal. Náčelník úderné roty, Mlček z Vícemilic, byl asi zklamán, když paní Zbořilová nechtěla jeho lidem vydat pušky.

„Kdyby je tak byla vydala,“ říká její manžel, „to by byl zatracený orku deltis!“ Myslíl tím „corpus delicti“.

Dyť my nésme v ničem špatném!

Pan Zbořil do sebe obrací ještě jednu a vyprovází mě k paní Mikoláškové. Cestou mi ukazuje živnost jednoho, který také sedí. Uvádí mě do vrat, vedoucích na dvůr stavení, v němž bydlí v podnájmu žena Mikoláška, jednoho z pravděpodobně bezděčných pučistů.

V malé kuchyňce drhne podlahu jedna jeho dcera. Ani se neptá, co tam chci, zažili v posledních dnech řadu zlověstných návštěv. Nejdřív četníci přišli, potom páni od úradů —

Vstupujeme do vedlejší světnice. Je tu stejná zima jako v kuchyni. Žena zatčeného, Anežka Mikolášková, propuká ve vysílený už pláč, sotva vidí „pána“ a ještě k tomu z Prahy, jak jí prozrazuje pan Zbořil.

„Je neviné, jako je Bůh nade mnó, neviné! Od mala sem nic dobrého na světě neměla. Dyť mně to do hlavy nejde, jak je něco takového možné, že něco takového udělal!“

Jejímu muži je 46 let, jí 47.

Má nemocnou levou ruku, zavázanou, umývá stůl a lavici.

„Nemáme co jest, jen polívku, ani brambory už nebudó. A sedm dětí, až teď přijdó, musím jim vyprat košilky, aby měly co na sebe.“

Jak to bylo před týdnem, 21. ledna večer?

„Byla sem u pana Baťa. A vidím, Mlček se Šušlíkem (dva nejaktivnější a vedoucí pučisté) si tam zrovna kupovali žluté nízké botky, dvacet pět korun za ně Mlček dal.“

Když puč, tedy v nových botách! Jak by to vypadalo,

kdyby měli vůdci boty staré!? A ještě z jednoho důvodu: co se nekoupí před převratem, nebude!

„Už ráno za ním byl Doležal Petr, tož ‚generál‘ mu říkali, s Kopřivou za ním byl a říkali mu: Mikulášku, pojeděš s nama? A kam? ptal se on. — O to se nestaré, řekli mu, auto je zdarma a ostatek se nestaré.“

Po chvílce odpovídá na naši otázku:

„Ba, to bylo, myslím, po prvé, co jel v autu.“

Zase chvíli drhne, ale pláč ji zastavuje.

„Do půl šesté večer byl u Kochertů, pracoval u nich někdy v ledárně. Když sem přišla od Batě, byl už pryč.“

To už ho vylákal Mlček, který měl být komisařem policie na celé Moravě. Mlčkův průvodce Koptřiva nebyl nikterak odstrčen: stanoveno, že bude posádkovým velitelem na Znojensku. Představte si, že se o těchto funkcích hovořilo v Bučovicích a okolí jako o něčem, co bude skutečně a brzo! A veřejně, po hospodách, na trhu, ve vlaku.

„Když si to tak člověk pováží... každé se temu diví, šak on je šmatlavé na nohy... Slibovali mu práci, když se s nima dá do spolku. A nedali mu nic.“

V pokoji stojí dvě postele, nad nimiž jsou umístěny čtyři obrazy, tak vedle sebe zleva do prava: Kristus před Pontským Pilátem, potom Maria, potom Ježíš a konečně, nejbliž oknu, Švabinského portret presidenta Masaryka. Visí tady už pět let, je to dar, z něhož měla paní Mikolášková velkou radost.

Paní Mikolášková nás vyprovází:

„Kdo neuposlechne mého rozkazu, říkal jim pré Kobsínek, ten bude zastřelen... Ale on přece utekl. Pro Boha vás prosím, pane, přimluvte se tam za něho v tem Brně nebo v Praze!! Dyť on nevěděl, kam ho vezou!“

U bučovického pana faráře.

Nechci vynechat návštěvu u hlavního duchovního pastýře města a kraje. Zajdeme k bučovickému faráři, děkanovi Raškovi.

Bučovice a celý kraj je mocně katolický, bude v každém případě dobře slyšet, co soudí o situaci nejvyšší duchovní v místě. Pan farář mě přijímá s namočeným perem v ruce.

„Co bych tomu říkal?“ povídá starý pán s nedůvěrou k pražskému hostu. „O politiku se vůbec nestarám, na schůze a na projevy vůbec nejezdím. Myslím jen, že byla chyba, když se to těm lidem dovolilo, nosit pušky, bodáky, střílet. A nespokojenost je veliká, to víte. — Ano, znám ty lidi, jsou mezi nimi dobří, pobožní. A skoro samí chudáci.“

Říkám, že jsem byl u Mikoláškové, jakou bídu jsem tam našel. To se přece nemůže tak nechat!

Duchovní se na mě dívá jako z hloubi zpovědnice, ale křčí jen rameny. Je to těžký hřích, jehož se jeho poddaní dopustili. Těžko něco dělat.

Chci mu říci, že je na něm, jako na jejich duchovním otci a správci, aby promluvil už zítra v neděli s kazatelny do srdcí svých věřících ve prospěch žen a dětí zatčených, všech těch, kteří bez vlastní viny přišli do neštěstí. Je to přece jeho nejkrásnější právo a křesťanská povinnost.

Ale pan farář mlčí. Neříkám už nic a odcházím. Kdyby se takhle jednalo o povšechnou výzvu k milosrdenství nebo o sto tisíc korun na příklad na dostavění katolického domu, to by šlo. Vyzývat farníky k podpoře paní Mikoláškové, Kopřivové, Šulínové, Doležalové? To ne, to by bylo nebezpečné.

Protože tady se zkřížil kropáč a kříž s mečem a proti státu.

A jednou z nejpečlivěji dodržovaných zásad katolicismu, jednou z hlavních směrnic pro řeči s kazatelny je — opatrnost, zvláště když jde o majetkový podklad církve.

Cestou do Vicemilic.

„Vicomělice“ se tady říká.

Je to od bučovické fary čtvrt hodiny po umrzlé silnici, kterou ještě včera odváděli četníci poslední zatčené. V sobotu — před týdnem po ní přicházeli i Bučováci, pozváni na zájezd do Brna, auto zdarma, večere a dvacet korun, a po schůzi se půjde ještě do kina.

Jak to vypadá v této proslulé vsi politicky? Bude zajímavé znát prostředí, z něhož se našlo nejvíc dobrovolníků ke Kobsinkové akci. Znáť stranický podklad a krystalisaci politického procesu.

„Původně to byla drzava sociálně demokratická, před válkou a těsně po válce,“ vypráví vicemilický učitel, místní kronikář. „Před válkou se vliv sociálně demokratický ani tak neprojevoval, protože dělníci vlastně neměli volební právo. Potom měli sociální demokraté z patnácti mandátů jedenáct a svého starostu, Majer se jmenoval. Po komunistickém rozkolu sociální demokracii úplně zmizeli. Jejich posice přejali komunisté a národní socialisté, kteří měli víc než polovinu mandátů. Sociální demokraté sice znovu kandidovali, ale vůbec nedosáhli volebního čísla. (Dostali jen 19 hlasů, bylo jich však třeba 29.) V čem vidím hlavní příčinu toho? Že neměli vůdce. Jejich bývalý starosta Majer se stal komunistou, ale kandidoval za občanskou stranu. Ta dostala osm mandátů. Jeden z nich dostal i Valášek, tehdejší lidovec. Potom přišly nové volby, ale v nich už Majer udělal zase novou stranu, zase občanskou, ale dal jí název strana, tuším, domkářská a malozemědělská. Jedině on dostal mandát. Strana Valášková, ta původní občanská, dobyla dva mandáty. Agráři tři, lidovci čtyři, národní socialisté pět. Komunisté žádný!“

A teď k poslední politické situaci:

„Před posledními volbami svolal schůzi voličů do radnice Valášek. Přišli i lidé, kteří mu mnoho nepřáli, a tak se stalo, že se na kandidátce ocitnul vzadu. Nepřijal mandát a toho právě využili místní fašisté, myslím hlavně Poláška. Fašisté věděli, že Valášek o mandát stojí, věděli, že má velice četnou rodinu a mnoho známých, kteří jsou mu zavázáni — Valášek radí a pomáhá při telení krav. Nabídl mu tedy mandát, Valášek přijal a byl zvolen.“

Cesty politiky jsou rozličné: ač sám lidovec, stal se ctižádostivý Valášek držitelem fašistického mandátu ve Vicemilicích skrze početné příbuzenství a telení krav, které patří na venkově ke složkám zajisté mocenským.

Slyšel jsem v kraji vzpomínat na krejčího Bádala, který vybudoval ve Vicemilicích posici národně socialistickou. Ptám se naň pana učitele.

„Krejčí Bádál byl dříve činitelem sociálně demokratickým. Velice obratný člověk, škoda, že tak brzo zemřel. Asi dva roky po jeho smrti začal útek vicemilické mládeže od strany národně socialistické.“

A čím Bádál mládež držel?

„Uměl to s mladými lidmi. Zval si je k sobě, mluvil s nimi, pořádal pro ně slavnosti, muziky, divadla, dával se s nimi fotografovat, odhaloval prapory a jmenoval praporečnický... Ještě z jara 1932 byla většina mladých lidí ve straně národně socialistické, potom přešli skoro šmahem k fašistům.“

Jak jasný obrázek! Mládež, která našla svého muže, své zábavy, prapory a lichotivé funkce u Bádala, přeběhla po jeho smrti k jinému muži, okolo něhož bylo také živo, který také odhaloval prapory a byl ještě k tomu generál!

A co víc.

Bouřil proti všem, i proti nejmnocnějším. A slíboval práci, slíboval odstranit hospodářskou krizi.

Kdyby tak mluvil a jednal komunisti, nebo zakladatel nové strany, půjdou za ním stejně rádi: to není fašismus jako strana, to je podchycení hnutí, na něž socialisté dávno nestačí, a

pro jehož nositele se komunismus zdá příliš revoluční, protistátní, existenčně nebezpečný.

Fašistická organizace byla vyvolená, pod jejími hesly, frázemi a prapory se dalo nejsnadněji pracovat, pro slávu Gajdy, ke škodě a zkáze řadových vojáků, jak nejlépe dosvědčí několik zastavení ve Vicemilicích.

V rodinách dvou vůdců.

Jsou dvě rozdílné vrstvy pučistů ve Vicemilicích, aspoň pro nás: jedni, kteří věc organizovali a věděli, proč najali Kuchynkův autobus a sezvali lidi.

A druzí, kteří nasedali do autobusu s myšlenkou na gratis večeri, dvacet korun a kino po schůzi nádavkem. Mikolášek na to přibelhal s fajfkou, kterou neopustil ani na útěku.

Zastavuji se nejdřív před domkem číslo 117, skoro na konci obce, odlehlem od Bučovic. Tady je východní hranice pučistického území. A dům hlavního vůdce akce, Mlčka, komisaře policie na celé Moravě in spe.

Paní Mlčková drhne stůl v pěkné kuchyni, vítá mě ze všech navštívených nejsamozřejměji. Žádám ji, aby se nevyrušovala v práci.

„Ženy za nic nemůžou, těm mužům nic neřekli, jenom že jezdou na schůzi — a na schůze se jezdilo pořád. Říkala jsem mu tolikrát: sakryš, dům necháš mně na krku a sám sháníš jenom schůze!“

Nenaříká, ani hlas žalostně neladí. Co by to pomohlo?

„Jendo, jsem povídala, kdybys viděl, že na schůzi bude rvačka, radši di pryč!“

Právě pod touto střechou se sešli všichni účastníci židenické akce. Tato žena jim všem navařila čaj a nalila slivovice, když se její muž vrátil se Šušlíkem v baťovkách zbrusu nových.

A jak to bylo v nedělní noci a potom?

„Muž utekl od kasáren a přišel v neděli ráno domů. Eliško, zle je, povídá. Nic jsem se ho neptala. — Přijdó pro mě četníci, řek a lehl si do postele vedle mne, a za chvíli tu byli četníci. No vidíš, to máš ze všeckého toho spolkování.“

Ptám se, ví-li něco o osudu Kobsínka a Geidla. Neví nic.

„V Dalmácii je zatkli? Takový potvory,“ říká prudce, „to má byt vodstřelený, takoví darebáci. Tolik nešťastných lidí udělají!“

V čísle 92 bydlí jeden z podvůdců vicemilických fašistů, Hložek. Je to dělník, zámečnický, dvacet pět roků, jezdil za práci do Brna, poslední tři měsíce neměl zaměstnání. Dostával týdně sedmdesát korun podpory.

„Říkali, že to teď nebude dostávat, ale to přece nejde, když na to platí a je tady žena a dítě.“

Tak soudí jedna ze tří žen ve veliké jizbě, kam jsem vešel. Je to zástupkyně druhé generace, paní Štrófová, matka Hložkovy ženy, která reprezentuje třetí generaci. První generace sedí u kachlových kamen, v osobě stařenky Štrófové. Ale je tu i čtvrtá generace, ještě v kočárku, pětíměsíční Zdeněček Hložek.

Stařenka slzí ve svém těžkomyslném přemítání u kamen. A říká, ruce sepjaty v klíně k nekonečné modlitbě:

„Takové nesnáz, takové nesnáz se stal!“

A za chvíli:

„Jsem, pane, rozená v roce osmačtyřicátém, dva roky jsem starší než pan prezident. — Pořád pláče. Protože, jestli ho tam zavřó na celých pět let, už se ho nedočkám.“

„To by mně bylo devadesát, pane Bože, kde bych se já devadesátky dožila?“ říká si. A zase po chvíli:

„Jak bysme byli spokojený, ať je malý živobyť, skromný, ale měli bysme svaté pokoj.“

Druhá generace, takto překupnice máslem a vejci:

„Byla jsem za Hložkem v Brně, ale řekli mi, že nejsó ná-
vštěvy, až teď čtu v novinách, že ano. Ve středu odpoledne
jsem byla v nemocnici na Žlutém kopci, za Jandó, bydlí toť
blízko nás, to je ten, co ho postřelili a nohu mu uřízli nad
kolenem.“

Jak se jim vede?

„Když se ty velkostatky rozdělily, práce není žádná, a velké
daně, pane, to byste nevěřil, mně předepsali za půl roku 1932
dvě stě sedmdesát korun z obchodu! Kde to mám vzít? Ne-
poslala jsem ještě nic. Onehdá jsme měli zafantovanou jalůvku
pro sedmdesát korun dáňky, co jsem byla dlužna. Tak jsem
je musela sehnat. Nebo takový suchý rok, jak byl, letos pla-
tíme metrák slámy třicet dva korun, loni stál čtyřicet pět,
aj padesát! A za brambory jsme ještě také dlužni.“

„To o té vlastizradě nebo jak se to menuje, nemože nikdo
spravedlivě říct,“ poznamenává stařenka.

„Ale dyť už je na to aj hymna v novinách,“ říká paní
Štrófová z druhé generace. A recituje z paměti:

„Obouváme si papuče,
pudeme na puče.“

Je to stručný zbytek Eduarda Basse čtyřverší z Rozhlásku
v odpoledních L i d o v k á c h toho dne:

„Zato v hněvu neústupném
půjde se teď na puče.
Zítřka už si na ně dupnem,
už si berem papuče.“

Paní Štrófová říká:

„Pravda, tata ať nám přide, ať tu nejsme samy, jak vrana
na ouhoře.“

„Ale když viděli, že to není schůza, měli se vrátit,“ říká
paní Hložková. „Přišel dom o pěti hodinách v neděli ráno.
A to už věděl, že je zle. Říkal, že on tam v kasárnách nebyl,
dyž viděl, že je jich tam tak málo, tak utekl.“

A stařenka od kamen:

„Kdo to zavinil, kdo jich k tomu měl, k takové nesnázi?
Měli se na něho vrhnót a zbit ho měli, takovýho lumpa. Ach
bože, bože, ten by zaslóžil, kdo jich k tomu měl, k takovéj
evoluci!“

věda a práce

Frant. Rosenbach:

Automobilismus a hospodářská krise

Automobilismus odolával poměrně nejdéle obecné hospo-
dářské tísní. V době, kdy výroba v ostatních odvětvích
již vázla a řada jiných továren již stála, byly automobilky
ještě dobře zaměstnány. S postupem a zostřováním krise ob-
jevují se však v automobilové dopravě některé povážlivé
zjevy, které jsou předmětem této úvahy.

Šoféři.

První z postižených byli, jako ve všech ostatních odvě-
tvích, zaměstnanci, tedy v tomto případě řidiči z povolání.
V době, kdy v ostatních odvětvích začínala nezaměstnanost,
hledala celá řada lidí, kteří ztratili v těchto odvětvích obživu,
svou existenci jako řidiči z povolání. Přístup k tomuto za-
městnání jest za dnešního stavu právního velmi snadný.
Uchazeč v y u č í se ř í z e n í buď v příslušném učilišti,
což se stává ještě v případech nejpříznivějších, nebo v ně-
které pokoutní škole anebo u známého řidiče. Zkoušky šo-
férů jsou poměrně snadné a ani dosažení řidičského oprávně-
ní nečiní dosavadní právní řád valných potíží. Vyžaduje se

dosažení 18. roku, tělesné a duševní zdraví a do jisté míry
také občanská zachovalost. Následkem toho zvyšoval se, a to
zejména v roce 1929, 1930 a 1931, velmi rychle počet řidičů
z povolání. Zvýšení nabídky na pracovním trhu řidičů vedlo
ovšem k snižování mezd, a současně počala i v tomto odvětví
vznikati nezaměstnanost. K tomu přistoupily ještě příčiny
další, na příklad vyřadování velkých automobilů, hlavně
osobních, z provozu a jejich nahrazování automobily malými,
které umožňují obsluhu majitelem a činí služby zaměstna-
ného šoféra zbytečnými, jakož i omezování výroby a tím i do-
pravy v ostatních oborech. Nezaměstnanost mezi řidiči z po-
volání se stále zhoršuje a tím klesá i životní úroveň těch,
kteří zaměstnání dosud mají. Tyto hospodářské příčiny mají
však i některé povážlivé účinky bezpečnostní. Zaměstnaný
řidič jest nucen vyhovovati všem požadavkům svého zaměst-
navatele, nemůže se brániti prodlužování doby pracovní a
musí intenzitu pracovního výkonu stále stupňovati. U ná-
kladní autodopravy projevuje se to tím, že řidič musí absol-
vovati v určité době mnohem více jízd než dříve. Prodlužo-
vání pracovní doby a zvyšování pracovního výkonu v tomto
odvětví má ovšem špatný vliv na veřejnou bezpečnost.

Duševní i tělesné síly zaměstnaných řidičů jsou přepínány
a řidič ztrácí rychlost postřehu a schopnost okamžitého vy-
řešení nebezpečné situace, kteréžto schopnosti jsou však pod-
statným požadavkem tohoto povolání. Tím stupňuje se ne-
bezpečí úrazu a tím lze také vysvětliti, proč v poslední době
znovu stoupá počet automobilových nehod. Zajímavost jest,
že u řidičů z povolání vyskytují se tyto nehody obyčejně ku
konci doby pracovní, nejvíce od 17 do 18 hodin odpoledne
a při práci noční.

Druhou skupinou, která byla těžce postižena hospodářskou
krisí, jsou osoby, které se po živnostensku zabývají dopravou
pasážerů v menších skupinách, tedy

a u t o d r o ž k á ř i.

Tato živnost, která ještě před několika roky umožňovala
slušnou existenci, byla postupem krise téměř úplně zproleta-
risována. Příčiny jsou různé; v první řadě jest to nadbytek
těchto živností, který nejen v Praze, nýbrž i na venkově nutí
podnikatele k snižování jízdného. Nejostřeji vyniká tento
zjev ovšem v hlavním městě, kde dnes máme asi 1600 auto-
drožek, kterýžto počet však daleko přesahuje skutečnou po-
třebu. Následkem toho vzniká ostrý konkurenční boj, který
nutí ku překotnému snižování jízdného. Zajímavým zjevem
jest, že autodrožky v Praze jezdí mnohem levněji než ustanov-
vují úřední sazby za jízdu; podle těchto sazeb by stála jízda
velkým vozem 4 Kč, jízda malým vozem 3 Kč za 1 km. Ve
skutečnosti se jezdí nejvýše za 2.50 Kč a za 2 Kč, to jest asi
o 40% pod sazbu. Příliv do živnosti autodrožkářské jest pod-
miňován nezaměstnaností mezi řidiči z povolání a jiných pří-
buzných odvětví. Řidiči anebo jiné osoby, jejichž povolání
souvisí s automobilismem, kupují si, ztratí-li zaměstnání, oby-
čejně na splátky automobil, snaží se nabýti autodrožkářské
koncese a hledají v tomto oboru náhradu za ztracenou exi-
stenci. Dosažení této koncese bylo v posledních letech velmi
znesnadněno, uchazečům jsou kladeny stále přísnější podmínky.
Nicméně jest příliv k této živnosti stále veliký a počet
žádostí o koncese stále stoupá. Při tom se však zhoršuje hos-
podářské postavení majitelů těchto živností ještě z dalších
důvodů; sem náleží hlavně zdražení pohonné látky, jakož
i zavedení lihobenzinové směsi. Ceny benzinu stouply za
poslední rok z 2.20 Kč za 1 litr na 2.55 Kč; to jest zvýšení
asi o 15%. Cena lihobenzinové směsi činí dnes 2.65 Kč za
1 litr, ale tato směs má nevýhodu, že její spotřeba jest o 20%
větší než spotřeba čistého benzinu. Jest sice pravdou, že mo-
torová vozidla poháněná touto směsí jezdí za příznivých pod-

mínek mnohem rychleji než vozidla poháněná čistým benzinem; ale toto zvýšení výkonnosti stroje nemá po stránce hospodářské při jízdách ve městě praktického významu, poněvadž plné využitkování výkonnosti jest při velkoměstském ruchu vyloučeno. Mimo to stoupá daňové zatížení. Na druhé straně zmenšuje velká konkurence a také celkové ochuzení širokých vrstev lidových stále denní tržby těchto živnostníků, a tím se jejich postavení jen zhoršuje. Zhoršování hospodářské situace autodrožkářů vede pak k obtížným a pro obyvatelstvo domů, před nimiž se nacházejí stanoviště těchto vozidel, krajně nepříjemným hádkám, různicím a rvačkám mezi šoféry a vyvolává v některých případech také nebezpečné zjevy jiné. Živnostníci, kteří čekají před divadly v době, kdy se končí představení, anebo před nádražími v době, kdy přijíždějí vlaky, a kterým se podařilo sehnati pasažera, snaží se za každou cenu odbýti jízdu co nejrychleji, aby se mohli na stanoviště ještě jednou vrátiti a zachytiti další jízdu s pasažérem nebo návštěvníkem divadla, kteří později opustili budovu. Proto ignorují bezpečnostní předpisy vydané k zamezení nehod a tím lze také vysvětliti neopatrné a hazardní jízdy jednotlivých řidičů, zejména večer a v noci. Většina těžkých nehod a úrazů automobilových v době noční jest způsobována právě řidiči autodrožek.

Autobusy a autocary.

Účinky hospodářské tísně projevují se i u další skupiny živnostníků, to jest u těch, kteří se zaměstnávají hromadnou dopravou osob v motorových vozidlech, tedy u majitelů autobusů a autocarů. Živnost tato začala se slibně vyvíjeti v letech 1927—1931; jednalo se zde většinou o živnosti ilegální, provozované bez koncese. Jest známou skutečností, že tato hromadná doprava automobilová stala se velmi nepříjemným konkurentem našeho největšího dopravního podniku, to jest státních drah. Složitost a nejednotnost právních předpisů a těžkopádnost úředního aparátu způsobila, že veřejná správa byla proti této autobusové dopravě téměř úplně bezmocná. K ilegální dopravě autobusové, která se zpravidla ukrývá pod pojmem neperiodické dopravy osob autobusy, přistoupila ještě celá řada soukromých autobusových linek, které jsou provozovány oprávněně. Mezi autobusy a správou státních drah vznikl ostrý konkurenční boj, který byl prováděn tím způsobem, že státní dráhy zřizovaly konkurenční linky autobusové všude tam, kde se vyskytla prosperující linka soukromá, a že začalo rychlé vzájemné podbízení cen tam, kde taková linka byla zřízena. Při tom byla v některých případech prováděna skutečná licitace směrem dolů; autobusy státních drah vydržely tuto licitaci ovšem déle než soutěžící soukromý podnikatel, avšak výsledek boje byl takový, že linka, která byla s počátku zdrojem vydatných příjmů, se stávala nevýnosnou. Poněvadž u státních podniků jest správa vždy složitější a nákladnější než u podniků soukromých, přispělo i autobusové podnikání značnou měrou k pasivitě státních drah.

Mimo soutěž soukromých podniků s autobusy státními vyskytuje se však také vzájemná soutěž soukromých autobusů. Prosperuje-li na příklad koncesovaná soukromá linka autobusová, vyskytnou se hned několik konkurentů, kteří zahájí provoz stejným nebo nepatrně se odchylujícím směrem a poškozují pak citelně podnik provozovaný legálně. Poněvadž se státní správě na podkladě dosavadních zákonů nepodařilo dosud odstraniti tento zmatek v autobusové dopravě, jest vydání chystaného zákona, kterým má býti v tomto odvětví konečně zaveden pořádek, zcela na místě.

Při dnešní situaci státních drah, které jsou nesporně největším státním podnikem a na nichž závisí existence velkého počtu lidí, jest pochopitelné, že jsou zde vážné úmysly učiniti

soukromé podniky autobusové vydatným zdrojem příjmů pro stát. Mimo snižování cen uplatňují se u autobusové dopravy už momenty zvyšující režii podniku, vylíčené u autodrožek, a to měrou zvýšenou. Následek toho jest, že majitelé snaží se dopravit při jedné jízdě pokud možno největší počet cestujících, takže v dobách, kdy jezdí více lidí, obyčejně v sobotu odpoledne a v neděli, jsou autobusy přepřínovány. To však je těžkou bezpečnostní závadou, poněvadž přepřínání autobusu vylučuje snadnost ovládnutí a řízení takového vozidla, a vzniká nebezpečí převrhnutí. Pro ostatní uživatele silnic jest přepříněný autobus anebo přetížený těžký nákladní automobil přímým postrachem, poněvadž řidič vozidla musí se držeti uprostřed jízdní dráhy a nemůže se dobře vyhýbat vozidlům, která jedou proti němu, nebo která ho chtějí předejeti.

Zvýšení režie, spočívající hlavně ve zdražení pohonných látek, uplatňuje se stejným způsobem i u

automobilů nákladních.

S provozem automobilů nákladních souvisí ještě jiný zjev, který jest rovněž nebezpečný a který byl v poslední době zakázán, totiž doprava osob nákladními automobily. Tento způsob dopravy jest pro pasažéry nejlevnější a to proto, že majitel automobilu dováží obyčejně s pasažéry také zboží, při čemž kryje dopravou nákladu obyčejně režii cesty; následkem toho může zlevnit jízdné takovou měrou, že mu v tomto směru nemůže soutěžit ani dráha, ani autobus. Tento způsob dopravy byl vyhledáván s oblibou dělnictvem, které pracuje ve městě a v sobotu odjíždí do svých domovů; dále byla tato doprava oblíbena u trampů, mužstev fotbalových jedoucích na zápasy, návštěvníků sportovních podniků, poutníků a podobně. K zákazu této dopravy došlo jednak proto, že nákladní automobily jsou konstruovány a počítány pro dopravu zboží, při čemž těžiště nákladu jest obyčejně mnohem níže, než těžiště dopravovaných osob. Zvýšením těžiště celku ohrožuje se však stabilita vozidla a proto jest tento způsob dopravy krajně nebezpečný, jak pro dopravované osoby, tak i pro ostatní okolí. Mimo tento důvod povahy bezpečnostní uplatňovala se při vydání zákazu také nutnost ochrany železnice před tímto nejnebezpečnějším konkurentem.

Zlevňování vozů a následky.

Jak již bylo uvedeno, odolávají automobilky dosud účinkům hospodářské tísně a nezaměstnanost v tomto oboru není dosud tak hrozivá jako v odvětvích ostatních. Při tom projevuje se hospodářská tíseň, která zavládla v ostatních odvětvích naší výroby hlavně tím, že v těchto továrnách přestala výroba vozidel velkých a drahých a byla nahrazena výrobou vozidel malých a levných, tak zvaných lidových. Poněvadž v poslední době vážne i odbyt těchto levných vozidel, začaly továrny rychle snižovati ceny nových automobilů; toto snížení proti cenám v roce 1931 činí asi 25%, ale vývoj tento není dosud u konce a podle všech příznaků se dá očekávat, že na jaře 1933 dojde k dalšímu zlevnění nových automobilů tuzemské výroby.

Účelu, aby automobilismus byl rozšířen v nejšířších vrstvách lidových se za daných poměrů zlevňováním dosáhnouti nemůže, poněvadž těmto vrstvám nezbyvá ani na ukojení nejnepotřebnějších potřeb, natož na opatření a udržování motorového vozidla. Zlevňování malých automobilů vede spíše k tomu, že dosavadní majitelé vozidel velkých a drahých nahrazují je vozidly levnými; odůvodňuje se to jednak menší spotřebou pohonných látek, nižší silniční daní, nižšími premiiemi za pojištění proti povinnému ručení a poškození vozidla a konečně i menším nájemným za garáž. V četných případech umožňuje výměna velkého a drahého vozu za vůz levný a jednoduchý také propuštění šoféra, na jehož místě si

vozidlo obsluhuje majitel sám. Se zlevňováním nových automobilů souvisí ovšem i rapidní pokles cen vozidel ojetých, což platí zejména o velkých osobních automobilech; nalézt kupce takového automobilu jest za nynějších poměrů skutečným uměním a dosavadní majitelé těchto vozidel se snaží zbavit se jich za každou cenu. V četných případech dochází k tomu, že se takového vozidla prostě v provozu přestane užívat. Také jízdy omezují se na jízdy lukrativní, to jest takové, na kterých lze něco vydělati, kdežto jízdy z důvodů sportovních, zábavných a turistických rychle ubývá. Tím jsou postiženy správkárny, dále prodavači pohonných látek a jiných potřeb pro automobily. Nejkrutěji postihuje však tento zjev řidiče z povolání, o čemž byla již zmínka na počátku této úvahy.

Všechny tyto zjevy nasvědčují tomu, že automobilismus jest v mnohých směrech těžce ohrožován vývojem hospodářských poměrů a není vyloučeno, že bude postižen tísni stejně jako ostatní odvětví. Jeho dosavadní odolnost nemůže býti pokládána za bezpečnou hráz proti nebezpečím, kterými jest ohrožován s různých stran. Kdyby došlo k dalšímu zdražení líhobenzinové směsi, jak o to usilují lihovarníci a rafinerie benzínu, a kdyby chystaná nová daň, která má postihnouti autodopravu provozovanou po živnostensku, byla příliš vysoká, znamenalo by to ochromení dosavadního vývoje automobilismu a tím i hospodářskou zkázu velkého počtu existencí na něm závislých.

dopisy

Pomoc chudým

Vážený pane redaktore,

s velkým zájmem četl jsem reportáž dra Kocourka o poměrech mezi nezaměstnanými i korespondenci k ní se upínající. Vítám při tom zvláště, že tak živou reportáží se snad nejlépe veřejnost učí, jak vlastně vypadá dnešní bída. Při jednání o těchto otázkách ve veřejných sborech i v tisku vždy mne překvapuje, jak málo konkrétně o nich uvažují často i ti, kteří mají plná ústa socialismu nebo lásky k bližnímu. Jest dobře jim připomenouti, že to nejsou jen ony kolony čísel ve statistických výkazech, nýbrž že to jsou živí lidé, kteří žijí ve skutečných děrách, kteří doslova mají hlad a jsou rádi, přikryjí-li se hadry. Jen tím, že si to neuvědomují, si vysvětlují, že tolik lidí i jinak inteligentních směšuje otázku pomoci trpícím s rozřešením sociální otázky. Nikdo neschměšuje péči o konkrétního tuberkulosního s otázkou, zda a jak se vědě podaří vyhubiti tuberkulosu vůbec. Stejně pokládám za zásadní chybu, jestliže velká část naší inteligence směšuje otázku sociální péče s řešením sociální otázky.

Rád bych však varoval před nebezpečím druhého extrému. Je dobře o věcech těch myslet i co nejkonkrétněji, neschměšuje však přes to zapomínati, že tu jde o zjev sociální. Jinak se v sociální péči vrátíme zase k nejprimitivnější její formě, k almužnictví. Dnes jsme již dále. Třeba bychom nemohli na kořen zla, neomezujeme se na léčení symptomů, nýbrž víme, že tu jde o cel-

kové onemocnění. Dr. Kocourek navrhuje vytvoření zvláštní společnosti, jež by pomoc zprostředkovala. To bych pokládal za chybu, zvláště v Praze. Neboť nahlédnete-li do kteréhokoliv schematismu, vidíte, že nedostatkem sociálních, humanitních, dobročinných organizací a institucí rozhodně Praha netrpí, jako vůbec, vyjma východní části republiky, v tomto směru není u nás nedostatek. Čeho se nedostává, jest, abychom stejně, jako dr. Kocourek učí konkrétně myslet o potřebě, se naučili také konkrétně myslet o pomoci. Jedna z příčin, proč se nám nedostává prostředků k pomoci, jest právě roztržitost sociální péče, právě okolnost, že zcela primitivním způsobem každý, kdo začne uvažovat o sociální péči, začne ji zase budovati od počátku. Jest třeba naopak zužitkovat toho, co tu jest. K tomu jest třeba vyhledávání osob pomoci potřebných nepřenechávati náhodě, nýbrž zužitkovat části sil tomuto účelu sloužících právě k tomuto vyhledávání, vyšetřování a třídění. Víme, že pražská obecní správa k tomu učinila již slibné náběhy. Teprve takto objektivně zjištěná potřeba může býti základem dirigování pomoci. Chybovalo se, že se více dbalo ohromných reprezentativních ústavů, než základu sociální péče, spolehlivé evidence potřeby a jednotného řízení úhrady. Nebude-li každý spolek vydržovati svůj aparát vyšetřovací, evidenční a třídící, zbuduje více na skutečnou pomoc a bude též možno ji stejnoměrněji rozdělit. Jsou-li, jak se z korespondence dra Kocourka zdá, lidé, kteří chtějí viděti, kdo o jejich pomoc dostal, bude lze i jim lépe vyhověti v rámci takto sjednocené sociální péče, než při dnešní roztržitosti.

Uctivě se Vám poručí Váš

prof. dr. Jan Kalláb.

O poslání literatury

Vážený pane redaktore,

otiskl jste v „Přítomnosti“ (X., číslo 4) v anketě „O poslání literatury“ dopis pana J. J. L., který v polemice s předchozím dopisem pana L. K. prohlašuje také toto:

„Pan L. K. chce namluviti čtenářům Vašeho listu vzájemnou neodvislost příslušných článků v „Naší době“, „Českém slově“, „Činu“ a „Právu lidu“. Kdo věci zná, ví, že redaktorem „Naší doby“ je dr. J. Macek, který jako soc.-dem. poslanec není bez styků s „Právem lidu“.

Vzhledem k tomu, že poznámka „Práva lidu“ o článku prof. Rádlu v „Naší době“ vyznívala polemicky, padají arciť všechny urážlivé dohady a tajuplné náznaky pana J. J. L. o jakési vlivuplné úloze prof. dra J. Macka, redaktora „Naší doby“ a zároveň soc.-dem. poslance, v této věci. A ovšem také všechny romanticky senační dedukce, hodné červeného tisku, o „spojitosti nádob“. Pan J. J. L. odvažuje se něco tvrdit, aniž si předem ověřil domnělá fakta, na nichž své tvrzení staví. Bylo by dobře, aby se takoví lidé také podepsali plným jménem, když už mají odvalu klamat veřejnost.

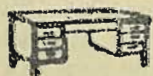
Doufám, že této věcné poznámce budete moci popřáti místa ve svém listu.

S úctou

dr. A. M. Piša.

Akademická inteligence doplňuje své knihovny v Ústředním studentském knihkupectví a nakladatelství, v Praze II., Spálená ul., 20, Pasáž, telefon 32195.

K zařizení vzorné kanceláře a pracovny

je nezbytným: praktický ocelový nábytek „VÄGNERSTYL“, osvědčený dubový nábytek „JERRY“, psací, rozmnožovací a počítačové stroje, jakož i veškeré ostatní kancelářské potřeby od firmy

K. Vagner. Brno-Česká 16.